

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö: Kouluvalmentajatyön merkitys kouluhyvinvoinnissa

Heidi Pirinen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö: Kouluvalmentajatyön merkitys kouluhyvinvoinnissa

Heidi Pirinen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2024

Heidi Pirinen

Kouluvalmentajatyön merkitys kouluhyvinvoinnissa

Vuosi 2024

Sivumäärä 42

Tämä päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö käsittelee kouluvalmentajatyön merkitystä kouluhyvinvoinnissa. Opinnäytetyön tavoite oli nostaa esiin kouluvalmentajatyön tärkeyttä ja sen merkitystä kouluhyvinvoinnissa. Tarkoituksena oli myös antaa ajatuksia työnkuvan kehittämiseen Leppäkorven yhtenäiskoulussa.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin autoetnografisen tutkimusmenetelmän avulla opinnäytetyön tekijän omia kokemuksia päiväkirjan muodossa. Lähdekirjallisuus toimi valittujen viikkoteemojen viitekehystenä päiväkirjaraportoinnissa. Menetelmä tuotti teorian tuen avulla ymmärrystä ja ehdotuksia kouluvalmentajan työn kehittymistarpeista ja ideoita niiden suunnitteluun.

Kouluvalmentajan työnkuvaa kouluissa tulee kehittää, jotta oppilas saa tarvitsevansa avun ja tuen. Oikea-aikainen tuki auttaa kiinnittymään koulunkäyntiin ja ennaltaehkäisee oppilaiden koulupoissaoloja. Opinnäytetyö auttaa selkiyttämään kouluvalmentajan työnkuvaa toimeksiantajan organisaatiossa ja se toimii myös tukena uusien kouluvalmentajien perehdyttämisessä. Opinnäytetyö tarjosi näkökulmia toimintatapojen kehittämiseen kouluvalmentajan työssä.

Asiasanat: kouluvalmentaja, kouluvalmentajatyö, kouluun kiinnittyminen, kouluhyvinvointi

Heidi Pirinen

The Importance of School Coach in school well-being

Year

2024

Pages

42

This diary-format Bachelor´s thesis examined with the significance of a school coach's work in promoting school well-being. The aim of the thesis was to highlight the importance of school coaching and its impact on school well-being. Comma after this work the aim was to provide ideas for developing the school coach's job description at Leppäkorpi comprehensive school.

The thesis author's experiences written in the form of diary entries were the basis of the autoethnographic research method utilized in this thesis. The source literature served as a framework for the selected weekly themes in diary-based reporting. With the support of the theoretical background the method in question produced understanding and suggestions regarding the development needs of school coach as well as ideas for planning them.

The job description of a school coach in schools must be developed in a way that pupils receive the help and support they need. Timely support helps pupils to become attached to regular school attendance and prevents school absences. The thesis helped to clarify the job description of a school coach in the commissioner's organization and it also served as support in the orientation of new school coaches. The thesis offered perspectives on the development of operating methods in the work of a school coach.

Keywords: school coach, school coaching, attachment to school, school well-being

Sisällys

1	Johdanto.....	8
1.1	Tavoite ja toteutus	8
1.2	Työelämäkumppanin ja toimintaympäristön esittely	9
1.3	Keskeiset ammattikäsitteet	9
1.4	Eettisyys ja luotettavuus	10
2	Nykyinen työ ja osaaminen	10
2.1	Sidosryhmät	12
2.2	Vuorovaikutustaidot	12
2.3	Kehittäminen	13
2.4	Opinnäytetyön tavoitteet	14
3	Päiväkirjaraportointi.....	14
3.1	Viikko 1 Kohtaan, kuuntelen, tuen	15
3.2	Viikko 2 Luottamuksen merkitys	18
3.3	Viikko 3 Kouluun kiinnittyminen	21
3.4	Viikko 4 Koulupoissaoloihin liittyvät tekijät.....	24
3.5	Viikko 5 Koulupoissaoloihin puuttuminen	27
3.6	Viikko 6 Kouluvalmentajapilotin arviointityö	30
3.7	Viikko 7 Yhteistyö; voimaa ja vaikutusta	33
3.8	Viikko 8 ProKoulu.....	35
4	Yhteenveto ja pohdinta	39
	Kuvat	42

1 Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämishankeen tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää poissaoloja sekä vahvistaa myönteistä toimintakulttuuria kouluissa. Mukana Suomen kunnista on noin puolet ja SKY-hankealueiden erityisavustuksen turvin on palkattu kouluihin yli sata kouluvalmentajaa. SKY hankkeen myötä Kansallisen koulutuksen arviointikeskus on kerännyt koko prosessin ajan aineistoa opetuksen järjestäjiltä, oppilailta sekä koulujen henkilöstöltä ja väliraportin mukaan 70 % koulujen henkilöstöstä koki ensimmäisen vuoden jälkeen pilotoinnin vahvistaneen yhteisöllisyyttä omassa koulussaan. Vastauksissa korostui kouluvalmentajien rooli oppilaiden näkökulmien huomioimisessa ja heidän kohtaamiseensa kouluyhteisössä. Saatavilla olo, välituntitoiminta sekä oppilaiden kanssa viestittely ja verkostotyö olivat työn yhteistä sisältöä. Oppilaiden näkökulmasta kouluvalmentajille on tarvetta. Neljä viidestä oli tietoinen kouluvalmentajasta ja lähes kolmannes koki, että heitä kuunnellaan enemmän ja ollaan kiinnostuneita. Ilmapiirin parantuneen koki 28 % kyselyyn vastanneista. (Kouluvalmentajatyön käsikirja 2023.)

Vantaalle on pilotti hankkeen avulla palkattu määräaikaisiin työsuhteisiin 11 kouluvalmentajaa lukuvuodelle 23-24 ja työn vaikuttavuutta arvioidaan. Hanke on saanut jatkorahoitusta lukuvuodelle 24-25 ja tavoitteena on työnkuvan vakiinnuttaminen Vantaan kouluissa. Syksyllä kouluvalmentajat teettivät kyselyn oppilaille, jonka tarkoitus oli koulukohtaisesti selvittää oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia kouluvalmentajan järjestämästä toiminnasta ja työn näkyvyydestä. Opinnäytetyössäni tulen nostamaan tuloksia esiin ja hyödyntämään niitä työn kehittämisessä.

1.1 Tavoite ja toteutus

Opinnäytetyössäni pohdin ja reflektoin kouluvalmentajatyön merkitystä kouluhyvinvoinnissa. Pidän tärkeänä, että työnkuvaa kouluissa kehitetään, jotta oppilas saa parhaan hyödyn. Tuki auttaa kiinnittymään koulunkäyntiin ja luo henkisesti sekä fyysisesti turvallista ympäristöä. Uusi työnkuva tuo myös kouluyhteisöön sen jalkauttamisen haasteet. Tavoitteena on, että tämä opinnäytetyöprosessi auttaa selkiyttämään työnkuvaa organisaatiossa ja toimeksiantaja saa myös hyödyn tulevaisuudessa uusien kouluvalmentajien palkkaamiseen tueksi. Kouluvalmentajan työtä miettivä tai siihen ryhtyvä voi tukeutua ajatuksiini ja saada konkreettisen kuvan työpäivien sisällöstä. Koen päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön sopivan loistavasti uuden työtehtävän kehittämiseen. Omassa työssä tehtävä päiväkirja auttaa syventymään teorian kautta viikkoteemoihin ja aikataulut tuovat selkeyttä tekemiseen. Autoetnografia menetelmänä laittaa tutkijan itsensä peliin ja alttiiksi arvosteluille, joten rajoja ja toimintatapoja tulee pohtia (Uotinen 2024). Haasteena ajattelen, kuinka rehellisesti omaa tekemistään osaa ja

uskaltaa reflektoida. Opinnäytetyössä dokumentoin omaa työskentelyäni päiväkirjan muodossa, jokaisena arkipäivänä 8 viikkoa ajalla 29.1.-29.3.2024. Kuluneen viikon analysointi on osa dokumentointia, jonka teen aina viikon päätteeksi. Opinnäytetyössä käsittelen kuluneen viikon tapahtumia ja toteutuneita viikkoteemoja teoria tukena.

1.2 Työelämäkumppanin ja toimintaympäristön esittely

Työskentelen kouluvalmentajana Leppäkorven koulussa, jossa lukuvuonna 2023-24 oppilaita on noin 900. Koulussa toimii vuosiluokat 1-9. Leppäkorven koulusta tuli yhtenäiskoulu vuonna 2021, kun Korson koulun ja Leppäkorven koulu yhdistyivät. Koulussa työskentelee noin 72 opettajaa, 10 koulunkäynninohjaa, kaksi oppilaanohjaajaa, kaksi terveydenhoitajaa, koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluvalmentaja. Koulussa toimii kaksi oppilaskunnan hallitusta osana yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kehittämistä. Lukuvuonna pääteemoja ovat tasa-arvo, osallisuus ja vaikuttamiskeinot kouluympäristössä. Ympäristöryhmä koostuu 4-9 luokkalaisista, joka ideoi kestävään kehitykseen ja koulun viihtyvyyteen liittyviä parannuksia ja kampanjoita. Lisäksi koulussa on tukioppilastoimintaa, joka antaa oppilaille mahdollisuuden luoda kouluun yhteishenkeä, edistää toiset huomioivaa käyttäytymistä, lisätä nuorten osallisuutta koulussa ja torjua yksinäisyyttä. Kieli- ja kulttuuri - oppilasryhmä ideoi ja toteuttaa tapahtumia, jossa tarkoituksena tuoda esiin koulun eri kieliä ja kulttuureita. (Toimintasuunnitelma 2023-2024, 7.)

1.3 Keskeiset ammattikäsitteet

Kouluvalmentaja: Kouluvalmentaja on opetusvelvollisuuteen sitomaton helposti lähestyttävä aikuinen, joka tukee ja kohtaa lapsia ja nuoria koulupäivän aikana (Kouluvalmentajatyön käsikirja 2023).

Kouluvalmentajatyö: Kouluvalmentajatyön tavoitteena on tukea myönteistä kouluilmapiiriä ja kouluun kiinnittymistä, ennaltaehkäistä poissaoloja oppilaslähtöisesti yhteistyössä koulun henkilöstön, verkostojen ja huoltajien kanssa (Kouluvalmentajatyön käsikirja 2023).

Kouluun kiinnittyminen: Kouluun kiinnittyminen moniulotteisena käsitteenä koostuu tunneperäisestä, toiminnallisesta ja kognitiivisista ulottuvuuksista. Aktiivinen osallistuminen koulun toimintaan sekä sitoutuminen tavoitteisiin ja oppimiseen tarkoittaa oppilaan kouluun kiinnittymistä. Kiinnittyminen edistää oppimista ja hyvin kiinnittyneet oppilaat tuntevat opiskelun mielekkääksi, panostavat tulevaisuutensa sekä oppimiseen. (Virtanen & Pelkonen 2023, 17.)

Kouluhyvinvointi: Kouluhyvinvoinnin ydintä on kouluun liittyvät olosuhteet, sosiaaliset suhteet, mahdollisuudet toteuttaa itseään sekä oppilaan terveydentila. Kouluun liittyviä ovat ympäristö, mitä palveluita oppilaille tarjotaan ja miten opetus on organisoitu. Sosiaalisiin suhteisiin liittyvät välit opettajiin, kavereihin sekä kiusaamisen kokemukset. Opiskelu omien

kykyjen mukaan, kannustaminen ja rohkaisu sekä palaute ovat osa itsensä toteuttamisen kokemusta. Nykypäivänä osallisuuden ja kuulemisen merkitys korostuu ja kouluviihtyvyys saa merkityksen oppilaiden emotionaalisista siteistä ja suhteista muihin oppilaisiin ja opettajiin sekä koulun ilmapiiri. (Harinen & Halme 2012, 18.)

1.4 Eettisyys ja luotettavuus

Keskeinen periaate sosiaalialalla on asiakaslähtöisyys ja ammattilaisen tulee pyrkiä edistämään tämän toteutumista organisaatiossa, ilmoittaa epäkohdista ja vastuullisesti toimia asiakkaan hyväksi toteuttaen organisaation tavoitteita, että kehittämistoimia. Ristiriidat toiminnan ja eettisten periaatteiden kesken ratkaistaan oikeutetuin keinoin, epäeettisen toiminnan ja sen jatkumisen estämiseksi. Suhdeperusteisen työn onnistumisen perusta on luottamuksen rakentaminen asiakkaan ja ammattilaisen välille. Eettinen vastuu koskee asioita, joita kerrotaan päätöksentekijälle ja asiakkaan tulee olla tietoinen häntä koskevista asioista ja niiden vaikutuksista. Aito ja luonteva kohtaaminen on välttämätöntä ammattityössä ja sen tulisi olla periaatteena niin koulu- kuin perheyhteisöissäkin. (Talentia 2022, 30-32.)

Opinnäytetyössäni hyödynnettiin oppilaiden ja henkilöstön välisiä kohtaamisia ja muissa ryhmätilanteissa esiin nousseita aiheita tai ilmiöitä. Tutkimusaineistoa käsittelemällä henkilötietoja tai muuta yksilöintiä tietoja käyttämättä, jotta oppilaiden yksityisyys säilyi. Opinnäytetyö ei vaatinut erillistä tutkimuslupaa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan peruseriaatteen ohjaavat opinnäytetyöni etiikkaa. Näitä periaatteita ovat luotettavuus, vastuunkanto, arvostus ja rehellisyys. Luottamus muistuttaa tekemisen tarkkuudesta ja huolellisuudesta. Tekijän vastuu kaikista opinnäytetyön vaiheista. Kunnioitus toisia ja yhteiskuntaa kohtaan, avoin sekä oikeudenmukainen tietojen käsittely arvostusta ja rehellisyyttä noudattaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12-13.) Lähteiden etsinnässä olen käyttänyt tunnettuja tietokantoja ja asiantuntijoiden laatimia luotettavia lähteitä, joiden valinnassa olen käyttänyt tieteellisen tiedon käyttöön liittyviä periaatteita. Lisäksi olen hyödyntänyt toimeksiantajan toimintaohjeita ja muita asiakirjoja.

2 Nykyinen työ ja osaaminen

Kouluvalmentajana kohtaan, kuuntelen, tuen ja ohjaan oppilaita koulupäivän aikana joustavasti muuttuvissa tilanteissa. Työhöni ei kuulu oppilaiden arviointi, joka luo helposti lähestyttävyyttä, jota persoonani tukee. Työskentelen kohdennetusti tai yhteisöllisesti tilanteista ja tarpeista riippuen vuosiluokilla 5-9. Olen koulussa oppilaita varten ja se korostuu työn suunnittelussa, heidän tarpeensa ja toiveet huomioiden. Oppilaiden osallisuus ja ennaltaehkäisevä työ on kouluun kiinnittymisen työni kulmakiviä.

Kohdennetun kohtaamistyön lisäksi toimin koulun Yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä (YHR), joka koordinoi koulun hyvinvointityötä koulun hyvinvointikellon mukaisesti. Ryhmän tärkeät tavoitteet vuonna 2023-2024 ovat uuteen koulu- ja luokkayhteisöön kuulumisen tunteen vahvistaminen. YHR vastaa hyvinvointi- ja kouluterveyskyselyistä, osallistuu vahvasti kiusaamisen vastaiseen työhön sekä työtä tehdään Koulu Kaikille -läsnäolon tuen ja poissaoloihin puuttumisen mallin mukaisesti. Lisäksi toimin koulun Yhteisöllisyys tiimissä, joka edistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä, vetää ProKoulua ja on mukana kiusaamisen vastaisessa toiminnassa. Työssä vuorovaikutustaidot ovat keskiössä, mutta myös ratkaisukeskeisyyttä, systemaattisuutta, yhteistyötaitoja sekä heittäytymisistä ja joustavuutta tarvitaan. Menetelmällisyydestä korostaisin ratkaisukeskeisyyttä. Tilanteet ja keskustelut ovat yleensä yllättäviä eikä ennalta suunniteltuja ja tällöin ratkaisukeskeisyydestä on hyötyä.

Ratkaisukeskeinen menetelmä voi olla tehokas tapa ohjata lasta ilmaisemaan itseään, löytämään oma äänensä ja ratkaisemaan ongelmiaan. Lähestymistapa antaa mahdollisuuden avoimelle ja läpinäkyvälle luottamuksellisen ohjauksen toteutumiselle. Lapsille ongelmista ja haasteista puhuminen voi olla vaivaannuttavaa, jonka vuoksi on tärkeää keskittyä vahvuuksiin, voimavaroihin, pieniin onnistumisiin ja tulevaisuuteen. Ratkaisukeskeinen lähestymistapa keskittyy muutoshakuisen kommunikointiin, eikä ihminen ole ongelma, joka on lapsen identiteetin muotoutuessa tärkeää, jotta lapsi ei leimaa itseään vialliseksi. Ratkaisukeskeisen keskustelun on tarkoitus antaa lapselle kyvykkyyden tunnetta, tunnetta elämänhallinnasta ja olla voimaannuttava kokemus. (Ratner & Yusuf 2015, 48-49) Yleisesti ottaen nuoria pidetään erityisen haastavana asiakasryhmänä. He painiskelevat kaverisuhteissa, mielipiteiden, odotusten kanssa ja ovat ”itsensä etsimisen” tilassa, seksuaalisuus mietityttää ja hakevat tapaa suhtautua auktoriteetteihin. Ja en tiedä on yleinen vastaus, jonka heiltä saa. Ratkaisukeskeiset keskustelut nuorten kanssa ovat harvoin mutkattomia ja nuorella saattaa olla vaikeita olosuhteita ja elämäntilanteita, jotka vaikuttavat. Ailahtelevuus voi näkyä aikuismaisena kypsyytenä tai hetkinä, kuin olisi lapsen kanssa. (Ratner & Yusuf 2015, 96-97.)

Oman osaamisen arviointi ja kehittyminen

Työnkuvaus kouluvalmentajan työstä on vastannut odotuksiani. Kokemukseni kohtaamistyöstä on vahvistunut kokemuksen ja koulutuksieni ansiosta. Olen aloittanut työurani asiakaspalvelutehtävistä. Kouluttautunut sen jälkeen kauneudenhoitoalalle ja toiminut yrittäjänä vuosia. Perheen perustamisen myötä päivätyö alle kouluikäisten kanssa sai hakeutumaan lähihoitaja tutkinnon jälkeen sosionomikoulutukseen. Alan vaihdot ja rohkea asenne on antanut varmuutta hypätä uuteen työympäristöön. Nuorten kohtaaminen koulussa on ollut luonnollista. Kohtaamisen taidot ja empaattisuus ovat vahvuuksieni joukossa. Työ on hektistä ja muuttuvaa. Läsnäolon ja herkkyyden säilyttämiseksi oman työn jatkuva reflektointi on välttämätöntä. Kokemuksen ja reflektoinnin kautta oppilaiden ohjaaminen ja vaikeiden asioiden

puheeksi otto kehittyi. Työnkehittämisen näkökulmasta yhteinen keskustelu työyhteisössä kouluvalmentajan roolista ja tehtävistä juurruttaa uutta toimenkuvaa tiiviimmin kouluyhteisöön.

2.1 Sidosryhmät

Kouluvalmentaja tekee yhteistyötä monien eri toimijoiden kanssa, joita kuvaan sidosryhmäkartan (kuva 1) avulla. Sisäisiä sidosryhmiä ovat lapset, nuoret ja vanhemmat, työyhteisö, johon kuuluu kaikki, joiden kanssa säännöllisesti työskennellään, kuten luokanohjaajat, aineopettajat, laaja-alaiset erityisopettajat, rehtorit, opiskeluhoito ja koulunkäynninohjaajat sekä koulusihteerit. Lisäksi päivittäin kohtaan koulun muuta henkilöstöä, kuten kiinteistö-, siivous, ja ruokapalveluista, joiden kanssa keskustelemme ilmiöistä, jotka koskettavat heidän työtään ja toimin linkkinä esimerkiksi rehtorin suuntaan. Ulkoisia sidosryhmiä ovat esimerkiksi nuorisotoimi, seurakunta, alueen järjestöt ja lähipoliisi.

Kuva 1: Sidosryhmäkartta

2.2 Vuorovaikutustaidot

Kouluvalmentajantyö on lähes jatkuvaa vuorovaikutusta. Sitä voisi kutsua päätyötehtäväksi. Kohtaan oppilaita välitunneilla sekä tuntien aikana kierrellessä käytävillä. Välituntien aikaan vuorovaikutusta voisinkin kuvaila rennoksi ja kyselen mitä oppilaille kuuluu. Tuntien aikana luokseni saattaa hakeutua oppilas, joka syystä tai toisesta ei pysty olemaan opetuksessa ja tätä tilannetta yhdessä puretaan. Voi olla huolia tai murheita, jotka estävät oppilaan osallistumisen tuntityöskentelyyn. Tilanne voi olla ahdistava ja on ollut pakko lähteä pois.

Vuorovaikutustilanne voi olla myös kohdennettu ennalta sovittuun ryhmään tai luokkaan, jossa järjestämme yhdessä opettajan tai opiskeluhoollon kanssa toimintaa tai keskusteluita. Opettajien kanssa keskustelemme päivän aikana esiin nousseista tuen tarpeista tai ilmiöistä. Saatan selvittää koulun vartijan kanssa ilkeältä tilannetta tai siivoojien kanssa selvitämme vessoihin aiheutettuja sotkuja. Tapaan päiväni aikana paljon myös kouluyhteisön ulkopuolelta henkilöitä, tavarantoimittajia, huoltohenkilökuntaa ja huoltajia. Koen vuorovaikutuksen luontevaksi eri toimijoiden kanssa.

Vuorovaikutus on parhaimmillaan innostavaa, ihanaa ja kehittävää ja jopa parantavan terapeutista. Pahimmillaan se voi viedä elämänhalua ja kohtaaminen on tuhoavaa. Ihmisten välinen vuorovaikutus tapahtuu monilla verbaalisen sekä sanattoman viestinnän tasoilla, joita voi jokainen itsessään kehittää. (Dunderfelt 2016, 11.)

Vuorovaikutuksessa keskeistä ovat luottamuksen ja turvallisuuden tunteet. Aikuisen ja nuoren kohdatessa nämä tunteet ovat erityisen merkityksellisiä. Epäluottamus voi estää luottamuksen syvenemisen ja lähtökohtaisesti turvattomuuden tunne ei ole hyvä pohja hyvälle kohtaamiselle. Rehellinen, avoin ja molemmin puolinen ymmärrys antaa mahdollisuuden vastavuoroiselle kohtaamiselle. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 10.)

2.3 Kehittäminen

Kouluvalmentaja on uusi toimenkuva Leppäkorven koulussa. Olen saanut vapautta kehittää ja jalkauttaa uutta toimenkuvaa kouluyhteisöön. Keskustelut yhteisössä ja yhteistyö eri toimijoiden kesken auttavat luomaan rakenteita ja toimintatapoja, joissa kouluvalmentaja voi olla oppilaiden tukena tehokkaammin. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta koulun tapahtumia sekä toimintoja on hyvä kehittää, jotta kaikilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Kouluvalmentajan omatila helpottaa yhteydenpitoa oppilaisiin ja mahdollistaa tilan keskusteluille. Kouluvalmentaja on keskeinen toimija kouluyhteisössä yhteisöllisyyden ja tiedonkulun näkökulmasta. Verkostoituminen ja eri sidosryhmien yhteistyön kehittäminen tukee yhteisöllistä hyvinvointia ja kouluvalmentaja toimii linkkinä eri toimijoiden välissä. Kouluvalmentaja ajaa oppilaiden etua ja katsoo asioita oppilaiden näkökulmasta.

Syksyllä 2023 hankkeen alkuvaiheessa toteutettiin kysely kouluvalmentajatyön arviointia varten. Kyselyyn vastasi 332 oppilasta 54 koulun henkilökuntaan kuuluvaa. Oppilaista 86 % tiesi, että koulussa työskentelee kouluvalmentaja. Oppilaat kokivat välittöminä vaikutuksina, että koulussa kuunnellaan enemmän oppilaiden mielipiteitä ja ollaan kiinnostuneita siitä, mitä oppilaille kuuluu (41 %). 37 % koki, että toiminta on parantanut ilmapiiriä koko koulussa ja 26 % mielestä toiminta on lisännyt luokkaan hyvää yhteishenkeä. Oppilaiden mielestä kouluvalmentajatoimintaa tulisi kohdentaa oppilaiden välisen kiusaaminen ja riitatilanteiden selvittämiseen (34 %), rauhallisiin välitunteihin (38 %), erilaisiin tapahtumiin ja teemapäiviin (30 %), opitunneilla mukana olemiseen (29 %), käytävällä juttelemiseen oppilaiden kanssa ja

kaverisuhteiden tukemiseen (24 %) sekä oppilaiden henkilökohtaisissa huolissa tukemiseen (22 %). Koulun henkilöstön mielestä kouluvalmentajan työtä tulisi kohdentaa käytävällä juttelemiseen oppilaiden kanssa (61 %), oppilaiden henkilökohtaisissa huolissa tukemiseen (55 %), oppilaiden kaverisuhteiden tukeminen ja oppilaiden välisen kiusaamisen ja riitatilanteiden selvittäminen (53 %) sekä opiskeluissa tsemppaaminen (43 %). (Kouluvalmentajapilotin arviointitieto 2023.) Vaikka arviointitieto on tärkeää kouluvalmentajatyön jatkuvuuden kannalta, on se tärkeää myös koulukohtaisesti työnkuvan kehittämiseksi. Tulokset antavat varmuutta jalkauttaa ja kohdentaa työtä niiden mukaisesti.

2.4 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on nostaa esiin kouluvalmentajatyön merkitystä kouluhyvinvoinnissa. Opinnäytetyö auttaa kehittämään uutta toimenkuvaa koulu yhteisössä ja tuo esiin kouluvalmentajatyön konkreettisuutta osana oppilaiden kouluarkea. Kehittäminen tavoittelee oppilaiden parempaa kouluhyvinvointia sekä kouluun kiinnittymistä. Päivittäin tehtävä päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö auttaa refleктоimaan omaa työtään ja huomaamaan kehittämistarpeita.

Toimeksiantaja hyötyy työnkuvan kehittämisestä koulu yhteisössä ja opinnäytetyö toimii myös tukena uuden kouluvalmentajan perehdytyksessä. Henkilökohtaiselta kehittymiseltä odotan ammatillisten valmiuksien kasvamista oman työn refleктоimisen kautta sekä haluan oppia oppilaan ohjausta eteenpäin oikea aikaisesti, jos oma ammatillinen osaaminen ei riitä. Tavoitteena on oman ohjausosaamisen kehittyminen, niin yksilö että ryhmätilanteissa.

3 Päiväkirjaraportointi

Tutkimusaiheiden valinta kriittisesti ja niiden perusteleminen ovat osa autoetnografiaa. Kontekstualisointi ja tarinallistaminen auttavat yksityisen kokemuksen vakuuttavuuden ja yleistettävyyden rakentamisessa. Autoetnografisen tutkimuksen tapa on omaelämäkerrallista, jossa tutkimuksen aineiston muodostavat tutkijan omat kokemukset ja muistiinpanot ja joita muiden menetelmien avulla ei voi tutkia. Tietoa analysoidaan samaan tapaan menetelmällisesti ja teoreettisesti, kuin muutakin laadullista aineistoa. Menetelmä sopii tutkimaan käytänteitä, jotka ovat muuttuneet arkisuuttaan näkymättömiksi. (Uotinen 2024.) Kirjoitan päiväkirjaa työpäivien ajalta 8 viikon ajan etukäteen mietittyjen teemojen mukaisesti. Viikkosuunnitelma kuvaa kunkin viikon tavoitteita ja viikon työskentelyä. Viikon yhteenvedossa arvioin kehitystä ja kirjallisuuteen perustuen pohdin työtehtäviä, osaamista ja kehittymistä kunkin teeman mukaisesti.

3.1 Viikko 1 Kohtaan, kuuntelen, tuen

Viikon tavoitteena on pohtia kohtaamisen merkitystä kouluvalmentajan työssä. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Dunderfeltin (2016) teosta Läsnä oleva kohtaaminen, Hietala ym. (2010) teosta Nuori ja mieli: Koulu mielenterveyden tukena, Salon (2023) teosta Nähdynksi, kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen rakentaa resilienssiä varhaisnuoruudessa.

Tulen tällä viikolla orientoitumaan päiväkirjan kirjoittamiseen ja syventymään teemoihin. Toivon, että muuttuvainen arki antaa mahdollisuuden työstää ajatuksia. Viikolle on varattuja oppilastapaamisia, monialaista kokoontumista oppilaan asioissa, yrityskylässä vierailua 6lk kanssa, kouluvalmentajien teams, YHR kokoontuu sekä koulun YS-ajalla henkilöstön yhteistä asiaa sekä ProKoulu tiimin tapaaminen.

Maanantai

Työpäiväni alkaa käymällä läpi viikon aikatauluja. Varsinkin maanantai aamuisin on tärkeää perehtyä viikkotiedotteeseen, johon kootaan viikon oleelliset aikataulut, tapahtumat ja muu tiedottaminen koulun rehtorien toimesta. Aamu tuntien aikaan työskentelen tilassani ja hoidan keskeneräisiä asioita, luen alan kirjallisuutta tai suunnittelen. Kohtaan oppilaita jo ennen ensimmäisten tuntien alkua sekä viimeisten tuntien päättymisen jälkeen. Tuntien aikana kierrellessä käytävillä tavoitan oppilaita, jotka eivät syystä tai toisesta ole menneet tunneille tai ovat lähteneet kesken pois. Nämä ovat tärkeitä kohtaamisen hetkiä. Opettaja ei välttämättä pääse tukemaan oppilasta käytävälle tunnin aikana ja tilanne voi jäädä käsittelemättä. YHR:n iltapäivän kokoontumisessa suunnittelemme hyvinvointikyselyiden huoltajatiedotetta. Kaksi sovittua oppilastapaamista täyttivät osan päivästä ja näissä pääteemoina olivat kaveritaidot ja suhteet. Keskustelimme myös jaksamisesta ja tasapainon löytämisestä koulun, ystävien sekä harrastusten välillä. Oikeudenmukaisuus ja kuulluksi tuleminen olivat vahvasti toisessa keskustelussa läsnä.

Tiistai

Tänään olin 6 lk mukana Yrityskylässä. Mukana oli oppilaita, joiden kanssa olen työskennellyt aiemmin ja pyydettyäessä lähdin mielelläni mukaan. Retket ovat hyvä tapa tutustua oppilaisiin ja näin madaltaa kynnystä tulla juttelemaan erilaisista asioista. Päivän sisältö ei ollut ennakkoon tiedossa ja yllätyin myönteisesti konseptista. Yrityskylä on elämyksellinen oppimiskokonaisuus, jossa on eri aloilta yrityksiä ja oppilailla on valmiiksi mietityt ammatit ja työtehtävät. Oppimateriaali, joka vastaa opetussuunnitelman tavoitteisiin, on käyty opettajan johdolla läpi ennen Yrityskylä-päivää. Kokonaisuuden myötä oppilaat harjoittelevat kansalaisena toimimista ja talousasioita. Pelillisyyteen ja toiminnallisuuteen perustuva pedagogiikka antaa moniulotteisen oppimisympäristön. Oppilaita ohjataan digitaalisen pelijärjestelmän kautta jatkuvaan vuorovaikutukseen. Aidot työtehtävät, työvaatteet ja pienoyritysten rekvisiitta

tukevat roolikokemusta. (Yrityskylä 2024.) Keskityin päivän aikana tukemaan ja tsemppaamaan oppilaita, joilla oli haasteita suoritua tehtävistä tai ylipäänsä päivästä.

Keskiviikko

Tänään keskityin tukemaan oppilaita valinnaisineen tunnilla ja yhtä oppilasta yksilöllisesti tunnin aikana. Tunti voi keskeytyä erilaisista syistä. Aina ei löydy selittävää syytä ja etsimme tapaa päästä tilanteesta eteenpäin. Tänään oppilas pystyi jatkamaan koulupäivää, vaikka alun tilanne kertoi muuta. Joskus pienet rauhoittumisen hetket ja kohtaaminen voi auttaa eteenpäin. Keskustelin myös yhden opettajan kanssa siitä, kuinka kouluvalmentaja voisi olla tukena uusille oppilaille koulusta toiseen siirtymässä. Eilen oli tullut kutsu tukioppilaiden tapaamiseen, jossa suunnitellaan tulevalle ystävänpäivälle tapahtumaa. Kouluvalmentaja on yhteisöllisyyden asialla ja sitoo koulun sisäisiä tapahtumajärjestäjiä yhteen. Iltapäivällä oli vielä Pro-Koulu-tiimin tapaaminen, jossa työistämme käyttäytymisodotuksia ja niihin liittyen kyselyitä oppilaille, huoltajille ja muulle henkilökunnalle. Tehtäviä jaettiin tiimin kesken, koska kevään aikataulu on tiukka.

Torstai

Päivälle kalenterissa oli vain yksi monialainen oppilaspalaveri. Aamu alkoi tiiviisti oppilaan kanssa, joka tuli luokseni keskustelemaan. Luottamus on syntynyt, kun oppilas hyvin vaikeassa hetkessä pystyy tulemaan luokseni ja olemaan auki. Tilanteen mutkikkouden vuoksi vietimme kaksi tuntia yhdessä ja sovimme jatkosta luokanohjaajan kanssa. Hyvä, että kalenterissa oli tyhjää. Välitunnilla järjestimme kuraattorin kanssa oppilaille suosittua tennispallohierontaa. Iltapäivällä keskustelin yhden opettajan kanssa poissaolojen seuraamisesta ja niihin puuttumisesta. Herätti ajatuksia, joita tulen pohtimaan. Omat ajatukseni päiväkirjasta on tällä hetkellä hyvin sekavat. On haastavaa syventyä päivän aikana kirjoittamiseen.

Perjantai

Bussilakon takia aamu alkoi eri tavalla. Huomasin, kuinka tärkeää on joskus tehdä asioita totutusta poiketen. Kulkea töihin eri kautta, tai juoda aamukahvi eri aikaan, eri paikassa. Pieniä juttuja, joilla on suuri merkitys. Tämä täytyy muistaa keskusteluissa oppilaille tuoda esiin. Aamua myös piristi oppilaan yllättävä kommentti, kun aamutervehdyksiä heittelin ilmaan, että ”sä oot oikeesti aina iloinen”. Se oli mukava kuulla. Ilo kumpuaa juuri kohtaamisen hetkessä. Tiedän, että oppilaalla ei välttämättä ole paras hetki aamusta klo 8, niin haluan aidosti tuoda tähän hetkeen ainakin hänelle mielekkään kohtaamisen. Se saattaa vaikuttaa siihen, kuinka hän lähtee päiväänsä jatkamaan. Keskustelin päivällä pitkään alueen monikielisen ohjaajan kanssa nuorten harrastuksista ja niihin ohjaamisesta. Tutkimme yhdessä vaihtoehtoja ja mietimme yleisesti harrastamisen mahdollisuuksista ja niihin ohjaamisesta. Sovimme tapaamisesta ensi viikolle, jolloin työistämme SOS-lapsikylään hakemusta yhden perheen osalta.

Kävin keskustelua terveydenhoitajan ja luokanohjaajan kanssa oppilaan tilanteesta ja sovimme, kuinka asioissa etenemme. Välitunnit vietin tuttuun tapaan lapsia ja nuoria käytävällä kohdaten. Perjantaissa on aina jonkinlaista odotuksen taikaa ja levottomuuttakin, kun oppilaat eivät enää jaksaisi yhtään oppituntia vaan toinen jalka on viikonlopussa.

Viikkoyhteenvedo

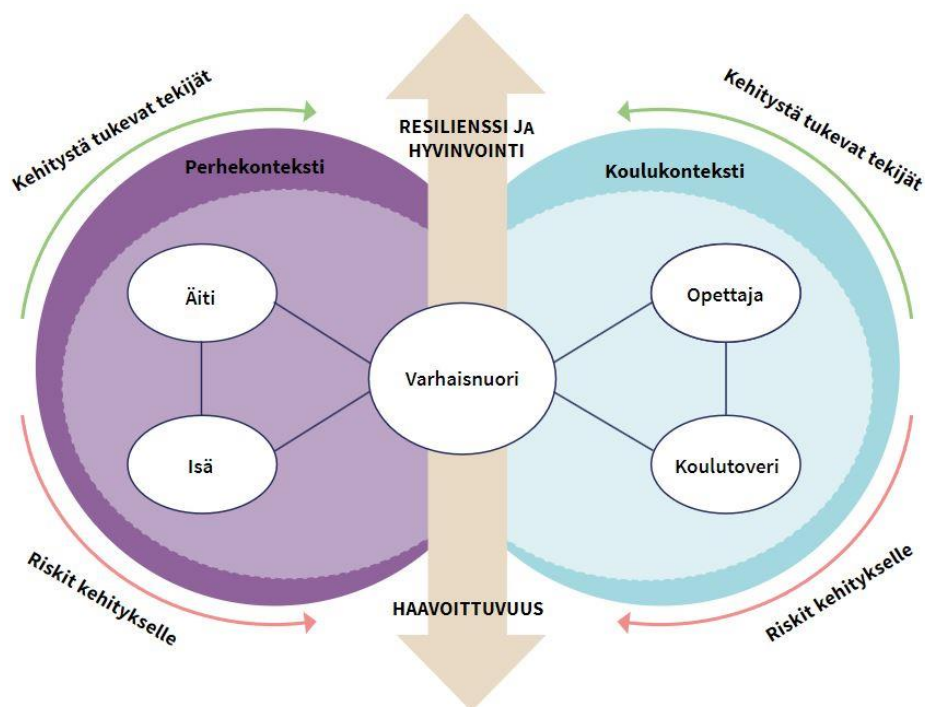
Viikko on mennyt hyvin nopeasti. Olen tällä viikolla pohtinut hieman sekavin ajatuksin työtäni ja sen merkitystä. Koen hyvin vahvasti, että yksinkertaisesti oppilaiden kohtaaminen on päätyöni. Huomaan kuitenkin välillä suistuvani raiteilta, kun etsin suurempaa merkitystä ja pohdin systemaattisuutta ja kuinka oikeasti voin olla avuksi jollekin ja olenko tarpeeksi. Mistä se ajatus kumpuaa, että se mitä teen, ei olisikaan enää riittävästi. Onko se ammatillisen kehittymisen tarvetta? Vai onko kouluvalmentajan toimenkuva jollain tavalla repaleinen? Onko se tarpeeksi selkeä itselleni ja työyhteisössä? Pitäisikö kouluvalmentajan tulla mukaan prosesseihin ja tilanteisiin systemaattisemmin? Viikon aikana esiin nousseet asiat tietyllä tavalla myös tukevat tätä. Olisiko kouluvalmentajan tuki hyvin varhaisessa oppilaan poissaoloihin liittyvissä tilanteissa tarpeen ja ohjattaisiinko oppilas kouluvalmentajan luo jo hyvin varhaisessa vaiheessa ns. ensitoimena. Toisaalta tilanteet ovat usein hyvin moninaisia ja onko mahdollista edes tehdä kovin selkeitä prosesseja. Vaikka ajatukset vilistävät, palaan kuitenkin tässä hetkessä siihen tärkeimpään, läsnä olevaan kohtaamiseen, joka viikon aikana korostui tärkeimpänä havaintona.

Kohtaamista voidaan verrata ravintotapahtumaan, psykologiseen ravitsemiseen, jossa sosiaalisella kentällä tapahtuu jotain sellaista, jota ilman ihminen ei voi elää ja olla. Se on kuin aineenvaihdunta prosessi, jossa vanhat ja huonot huuhtoutuvat pois ja uudet ainekset tulevat tilalle. Kahden ihmisen kohtaaminen on parhailtaan gourmet´ta hienoista raaka-aineista tehtyä, jotain erityisen kohottavaa kohtaamista eikä vain tavallista perusruokaa, mukavaa yhdessä oloa tai pahimmillaan lannistavaa ja uuvuttavaa. (Dunderfelt 2016, 166.) Hyvä kuunteleminen on toisen sisäisyyteen astumista ja toisen arvostuksen ja läsnäolevuuden viestittämistä hetkessä. Pelkkä tilanteessa oleva fyysinen läsnäolo ei riitä tuomaan luottamusta ja yhteistyön kantavaa hedelmää. (Dunderfelt 2016, 127.)

Ajattelen, että hyvin intensiivinen läsnäolo, jossa menee lähes ajan ja paikan taju, on syvällinen merkki aidosta toiseen porautuvasta läsnäolosta. Tällainen on myös hyvin energiaa vievää ja silloin huomaa usein tarvitsevansa hengähdystaukoa. Olo voi olla tyhjä ja keskustelua saatetaan käydä mielessään läpi uudelleen. Tällaisessa työssä on tärkeä oppia nollaamaan tilanne nopeastikin, koska seuraavassa hetkessä voidaan olla jo uudessa tilanteessa ja keskustelussa, jossa olisi myös pystyttävä antamaan yhtä syvä läsnäolo. Tilanteiden reflektointi ja omalautumisen tärkeys korostuu.

Nuorelle koulu on erilainen vuorovaikutusympäristö kuin koti. Koulussa tavataan monia aikuisia ja muita nuoria saman päivän aikana. Nuoren riittävän itseilmaisun ja vastavuoroisten, hyvien vuorovaikutustaitojen oppimiselle koulukohtaamisilla on tärkeä merkitys. (Hietala ym. 2010, 10.) Ajattelen, että kouluvalmentaja tekee merkittävää työtä kohdatessaan lapsia ja nuoria pääsääntöisesti koulun välituntiympäristöissä. Jo pelkästään se, että joku on heitä varten, on osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksen vuoksi merkityksellistä.

Kuva 2 havainnoi kuinka hyvinvointi ja arjen resilienssi rakentuu tilanteissa, joissa tullaan nähdyksi ja kuulluksi sekä ymmärretyksi. Avainasemassa ovat yksilön tai ympäristön voimavarat sekä tuki, joka hyödyntää niitä ylläpitäen myönteistä kehitystä myös kuormittavissa tilanteissa. (Salo 2023, 25.)

Kuva 2: Hyvinvoinnin rakentuminen vuorovaikutuksessa

3.2 Viikko 2 Luottamuksen merkitys

Viikkosuunnitelma: Viikon teema on luottamus. Tavoitteena on pohtia luottamuksen merkitystä kouluvalmentajan työssä. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Järviluoman (2014) teosta Oppilaan minäkuva ja luottamus omiin kykyihin, Haapalan & Lehtipuun (2021) teosta Luottamuskysymys ja Jantusen & Haapaniemen (2013) teosta Iloa kouluun.

Viikolla työestetään YHR:n toimesta hyvinvointikyselyitä ja tukioppilaiden kanssa jatkamme ystävänäpäivä tapahtuman suunnittelua ja työnjakoa. Viikolle on myös monialainen kokous oppilaan asioissa sekä psykologin kanssa yhdessä ideoitu pelihetki oppilaille, kaverisuhteiden ja

koulumyönteisyyden tukemiseksi. Kehittämistiimit työstävät ajankohtaisia asioita ja ProKoulu-tiimi jatkaa käyttäytymisodotusten parissa.

Maanantai

Tämän viikon teemana on luottamus. Aamulla oppilaiden saapuessa luokseni ja puhuen hyvin avoimesti, ajattelin, että tämä on luottamuksen merkki. Luottamuksen saavuttaminen voi olla pitkä prosessi, johon vaikuttaa myös aiemmat luottamussuhteet. Myös sillä on merkitystä, kuinka luontevaa puhuminen omista asioista oppilaalle on. Kun aloitin työssäni pidin tärkeimpänä lähteenä luomaan myönteistä ja turvallista ilmapiiriä, jossa toiselle voisi luottaa asioita, jos sellainen tarve tulee. Aiemmat kokemukset luottamuksesta ja esimerkiksi perheessä vallitseva kulttuuri määrittävät avoimuutta ja sen luontaisuutta. Päivään mahtui keveitä välituntikeskusteluja ja syvällisiä keskusteluita. Oppilas tuli luokseni, ja hänen oli vaikea tunnekuohussa saada sanotuksi mitään. Tällaisessa lukkiutumisen tilanteessa loputon kysymysten virta ei ole ratkaisu, vain olla lähellä, läsnä ja tukena. On yllättävän haastavaa olla vain, eikä niin, että koko ajan yrittää auttaa, sanoilla, lauseilla ja kysymyksillä. Olkapää ja empaattinen lähestyminen on osa auttamista, ja sitä joutuu itselleen aina muistuttamaan. Myös oman toiminnan reflektointi on tärkeää omien ohjaustaitojen kehittymisen kannalta.

Tiistai

Ystävänäpäivän ohjelman tiimoilta oli sovittu tukioppilaiden ja ohjaavien opettajien kanssa tapaaminen, jossa jatkoimme suunnittelua ja työnjakoa. Tukioppilaat ideoivat ja äänestivät ohjelmista mieluisimmat. Halipassit ja sydänjahti teemapukeutumisiin tulee olemaan hitti! Tukioppilaat aloittavat ystävänäpäivän aamun aamunavauksella tiedottaen koulun oppilaita päivän ohjelmasta ohjeistuksineen. Mukava, kun tämä tukioppilastoiminta on saatu käyntiin ja näin suurella innokkaalla määrällä oppilaita. Kokoontumisessa työstimme lisäksi halipasseja ja lupasin tehdä sydänjahdin sydämiä, joka täytti iltapäivää kummasti. Päivältä yksi oppilaspalaveri peruuntui ja vapautti itselleni aikaa olla myös välitunnilla oppilaita tavaten. Terveystoiminnan kanssa suunnittelimme viestipohjan luokanohjaajille hyvinvointikyselyiden ohjeistuksista.

Keskiviikko

Aiemmin peruuntunut monialainen kokoontuminen yhden oppilaan asioissa toteutui tänään. Kouluvalmentaja on mukana kutsutusti, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Osallistuminen on hyödyllistä, jos yhteistyö on ollut tiivistä oppilaan ja opettajan kanssa. Monialaisen yhteistyön selkeys auttaa oppilasta ja perhettä parhaiten. Jäin miettimään kohtaamisen merkitystä ja sen vähättelyä. On tärkeä nähdä merkitys tekemisellä, vaikka sillä hetkellä tuntuisikin, että mistään ei ole ollut apua. Tilanne voisi olla vielä huonompi, jos oppilasta ei olisi pystytty kohtaamaan niissä hetkissä, missä tarve on ollut suuri. Tutustuin kehittämistiimin palaveri

muistioon. Iltapäivällä ajatukset olivat tulevien viikkojen teemoissa. Ohjasin muutamia oppilaita menemään tunneille, joilla on kouluun kiinnittymisen haastetta. Aiheena tämä kiinnostaa paljon. Toivon löytäväni kirjallisuusteen perehtyessäni keinoja tukea heitä paremmin. Työssä aloittaessani olen pitänyt tärkeänä luoda hyvää luottamuksellista suhdetta oppilaisiin. Vaikka välillä tuntuu, etteivät he välitä, tiedän, että systemaattisella työllä on merkitystä. Kun välinpitämättömästi ja jopa uhkaavasti käyttäytyvän oppilaan kohtaa toistuvasti iloiten ja hyväksyen saa jossain vaiheessa vastaan avoimen ja keskusteleavan kaverin.

Torstai

Aamu alkoi oppilaan kanssa pohtien hänen tilannettaan ja vointiaan. Ajatuksia suuntasimme tulevaan ja tehtyjen koulupäivän lyhentämisen päätöksien vaikutusta jaksamiseen. Puhuimme, että mikään ei ole lopullista, vaan kokeilemme keinoja, joista apua voi olla. Selvitelin myös Wilma-tunnusten toimimattomuutta ja onneksi it-tuen avulla saimme ne oppilaalla toimimaan. Päivässä oli mukavasti joustoa ja aikaa pysähtyä keskusteluihin. Iltapäivällä oppilas hakeutui luokseni, joka oli lähtenyt tunnilta kesken. Keskustelimme tilanteesta, ja muista esiin nousevista asioista. Keskustelun jälkeen oppilas pystyi palaamaan tunnille. Joskus on vaikea toimia niin sanotusta välikädessä, jos oppilas kokee opettajan olevan epäoikeudenmukainen. Silloin kuuntelen ja yritän välttää analysointia. Todellisuudessa en voi tietää tilannetta, kuulematta molempia osapuolia. On turha arvailla. Ohjaan yleensä oppilasta puhumaan opettajan kanssa, laittamaan asiasta viestin tai pyydän lupaa puhua asiasta tarvittaessa opettajan kanssa. Olen kiitollinen jokaisesta hetkestä, jolloin oppilas tulee keskustelemaan kanssani. Tunnen silloin tekeväni asioita oikein.

Perjantai

Aamussa oli parasta, kun oppilaita hakeutui ”koppiini” jutustelemaan. Koen suureksi luottamuksen merkiksi henkilökohtaisten asioiden jakamisen ja niistä puhumisen tarpeen. Koulussa on joku aikuinen aamulla ennen koulun alkua, jolla on aikaa kuunnella ja tukea. Tämä on merkityksellistä tässä työssä, vaikka välillä itse koenkin, että teenkö tarpeeksi. Koulupsykologin kanssa pidimme pelihetken oppilaille tavoitteena edistää kaverisuhteiden vahvistumista sekä luoda rento hetki päivään, joka heille oli erityisen tärkeä. Tuin yhtä oppilasta opiskelussa, joka kaipasi eri ympäristöä, se toimi, ja tehtävät tuli tehtyä. Pitkällä välitunnilla oli supervälkkä, jonka tarkoituksena on oppilaiden ja opettajien kohtaaminen kiireettömästi, muussa kuin tuntitilanteessa. Sovin ensi viikolle oppilastapaamisia ja yhden oppilaan kanssa tapasin vielä iltapäivällä. Hänet kohtasin aamulla käytävällä ja huomasin, että keskustelulle saattaisi olla tarvetta. Keskustelu olikin antoisa molemmin puolin.

Viikkoyhteenvedo

Luottamusta ei huomaa, kun se on olemassa, mutta sen tietää, jos sen menettää. Se on kuin ilmaa, jota hengitämme. Ihmisten välistä yhteyttä ei ole ilman luottamusta. Yhteisen hyvän toteutumisessa on luottamuksella tärkeä rooli. Tilanteet, jotka sisältävät haavoittuvuutta ja epävarmuutta, luottamuksen merkitys korostuu. (Haapala & Lehtipuu 2021, 21-22.) Tämä sai minut miettimään, kuinka asioissa voi edetä pilkun tarkasti prosessien tai toimintatapojen mukaan, jos lopulta kysymys on luottamuksesta. Ihminen ottaa tukea ja apua vastaan, jos kokee luottamusta. Ja aina se ei synny. Voi olla parempi tarjota vaihtoehto, kuin määräys jostain toimista ja aikuisista, mitä missäkin tilanteessa tulee tavata. Puhutaan ehkä luottamus aikuisen tarjoamisesta, kenen puoleen voi kääntyä. Luottamusta kouluun voidaan rakentaa tarjoamalla tukiaikuista. Kouluvalmentaja tukiaikuisena on myös tavoitettavissa joustavasti, koska ei ole sidottu oppitunteihin. Välittämisen tunne kasvattaa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Luottamusta ei voi pitää itsestäänselvyytenä, sitä tulee rakentaa ja vahvistaa, sitä pettämättä (Haapala & Lehtipuu 2021, 25). Luottamuksen pettäminen työssäni näkyisi esimerkiksi vaitiolovelvollisuuden rikkomisena. Menetettyä luottamusta voi olla erittäin vaikea saada takaisin. Ajattelen, että luottamuksellisuuden korostaminen keskusteluissa luo jo itsessään luottamusta sekä avoimuutta. Asioissa voi olla helpompi lähteä eteenpäin, kun turvallisuuden tunne on.

Usko omiin kykyihin lisää sinnikkyyttä ja ponnistelua haastavan tilanteen tai tehtävän edessä. Jos ei usko selviytyvänsä odotusten mukaisesti tilanteesta, keskittyy puutteisiinsa ja mielessä herää mielikuvia epäonnistumisesta. Oppimiseen ja lapsen toimintaan vaikuttaa koettu minäpystyvyys eli kuinka paljon hän on valmis näkemään vaivaa kunkin haastavan asian edessä. (Järviluoma ym. 2014, 18.) Ajattelen, että luottamus on myös liitoksissa uskon ja minäpystyvyyteen. Varsinkin tilanteissa, joissa on suuria kouluun kiinnittymisen haasteita. Oppilaan minäpystyvyyttä tulisi vahvistaa, jotta usko ja luottamus itseen syntyy, jonka jälkeen luottamus toiseen ja usko avunantoon voi syntyä. Luottamus syntyy vähitellen ja tämän ymmärtäminen auttaa kohtaamaan systemaattisesti oppilaita, jotka ovat yksinäisiä tai jollain tavalla yhteisössä syrjäytyneitä.

3.3 Viikko 3 Kouluun kiinnittyminen

Viikkosuunnitelma: Viikon tavoitteena on kouluun kiinnittymiseen vaikuttaviin tekijöihin tutustuminen ja pohtia kouluvalmentajantyön merkitystä. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Virtasen & Pelkosen (2023) teosta Poissa porukasta, Palmqvistin (2023) teosta Läsnaoloa ja kouluun kiinnittymistä tukeva toimintakulttuuri ja Määtän J. ym. (2020) teosta Takaisin kouluun-Koulua kouluakäymättömille.

Viikolle on sovittu oppilastapaaminen, monialainen oppilaspalaveri, ystävänpäivän ohjelmaa, henkilöstön yhteinen koulutusaika, jossa aiheena on ProKoulu ja poissaoloihin puuttuminen, kouluvalmentajien tapaaminen ja hyvinvointikyselyiden teettäminen luokissa.

Maanantai

Aamu alkoi oppilaita tavatessa ja viikkotiedotteeseen perehtymällä. Yhden opettajan kanssa sovimme oppilaan tapaamisen kanssani. Järjestelin Korson nuorisotalolle seiskaluokan käyntiä. Tiedotin nuorisotilan hiihtoloman ohjelmaa oppilaille sekä huoltajille Wilmassa ja tulostin mainoksia koulun käytäville. Hoidin myös opettajahuoneen juoksevia asioita ja olin yhdessä Snacktimeen, joka toimittaa välipala-automaatit koulullemme. Yhden oppilaan kanssa oli sovittu tapaaminen ulkoilun merkeissä, jossa keskustelimme jaksamiseen ja motivaatioon liittyvistä tekijöistä. Iltapäivän oppilaskeskusteluissa nousi esiin myös jaksamiseen liittyvät asiat, kuinka koulu kuormittaa ja kokeita on paljon. Mietimme miten arkea saisi tasapainotettua ja palasimme perusasioiden äärelle, kuten kuinka lepo ja ruoka vaikuttaa jaksamiseen sekä mielialaan.

Tiistai

Selvittelin eilisen vahingon seurauksia ja otin keskusteluun muutaman oppilaan asiasta. Vahvistin maaliskuulle yhden luokan nuorisotila -käynnin, jonne lähden itse mukaan. Jäin miettimään eilisiä keskusteluita oppilaiden kanssa, joilla on kouluun kiinnittymisen haasteita ollut jo muutaman vuoden. Mikä merkitys on oppilaan minä pystyvyydellä ja oikeanlaisella kohtaamisella. Arvostava, ystävällinen ja kunnioittava kohtaaminen on tärkeää, vaikka oppilas ei toimi toivotusti. Tarjosin oppilaille tukea kokeessa ja tehtävien teossa. Iltapäivällä oli kouluvalmentajille suunnattu koulutus oppilaanohjauksista.

Keskiviikko

Päivä oli todellista ystävänpäivä hulinaa! Organisoin ja ohjeistin ystävänpäivän sydänjahtia tuokioppilaille ja huolehdimme, että ohjelma sujuu ja palkinnot löytävät omistajilleen. Päivässä oli paljon yllättäviä keskusteluita ja myös askartelu hetkiä ystävänpäivän teemassa. Iltapäivällä YS-ajalla henkilökunta kokoontui yhteen käyden läpi kiusaamisen ehkäisyn prosessia ja muita yhteisiä asioita. Lopuksi vielä työstimme ProKoulu -tiimin kanssa oppilaskyselyä, jolla on tarkoitus kerätä oppilaiden ajatuksia käyttäytymiseen liittyen. Näiden pohjalta kokoamme käyttäytymisodotukset ja lopulta toimintaohjeet eri tilanteisiin.

Torstai

Päivälle oli sovittuna yksi monialainen kokoontuminen oppilaan asioissa, joka peruuntui. Kohdatakseni nuoria lähdin oppituntien aikaan myös käytäville. Käytävillä on välillä oppilaita, jotka ovat opiskelemassa, mutta joskus myös tunneilta ovet paukkuun lähteneitä. Olen tukena

siinä hetkessä ja pyrimme käymään tunnilta lähdön syyn ja tilanteen läpi, jotta tunnille olisi mahdollista palata takaisin. Iltapäivällä tutustuin Valintojen stoori -materiaaliin, jonka mukaan tulemme ohjaamaan tunninterveystoiminnan ja kuraattorien kanssa kaikille 6 lk:lle.

Perjantai

Tänään tsemppasin oppilaita jaksamisessa ennen talvilomaa. Työssäni on mukavaa, kun aina ei ole päivät aikataulutettuja vaan päivät täyttyvät yllättäen. Niissä hetkissä ei ikinä voi tietää mihin keskusteluihin pääsee oppoamaan. Sovin koulupsykologin kanssa aikatauluista yhteisten ohjausten tiimoilta ja kouluterveydenhoitajan kanssa suunnittelimme yhteisiä ohjaustunteja.

Viikkoyhteenveto

Oppilas kiinnittyy kouluun psykologisten perustarpeiden, toiminnallisuuden tai kognitiivisen ulottuvuuden kautta. Osaa vetää puoleensa yhteenkuuluvuuden tunne, toiset menevät ja tekevät ja osa arvostaa koulutuksen tuomia mahdollisuuksia. On oppilaita, joilla kiinnittyminen näillä millään ulottuvuuksilla on mahdotonta, tai on oppilaita, jotka kiinnittyvät näistä kaikesta syistä. Vaikka kokemus kiinnittymisestä on oppilaan itseensä liittyvien tekijöiden vaikutus, tiedetään sen olevan yhteydessä myös kouluympäristöön liittyviin kokemuksiin. (Virtanen & Pelkonen 2023, 22-24.)

Toimintakulttuuri on iso tekijä kouluun kiinnittymisessä. Koulun toimintakulttuuri koostuu tavoista, käytänteistä ja toimintamalleista, jotka ovat arjessa tervehtimistä, tapaa puhua toisille ja toisista, tunteiden kohtaamista, riitatilanteiden selvittelyä, sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Arkeen ja toimintakulttuuriin vaikuttaa myös arvot ja uskomukset sekä perinteet ja juurtuneetkin toimintatavat normeineen. (Palmqvist 2023, 9.) Koulussa toimintatapojen muutos vaatii tahtoa ja aikaa niistä keskustelemiseen, jotta esiin voi nousta asioita, joita on hyvä muuttaa tai vahvistaa. Toimintamallit liittyen kouluun kiinnittymiseen edellyttää muutosta toimintakulttuuriin, koska oppilaiden ongelmalliset poissaolot ovat lisääntyneet viime vuosina. Heikosti kouluun kiinnittyneitä on useampi, kuin joka kymmenes. Erityisen tärkeä on luokanopettajien ja luokanohjaajien rooli sekä monialainen yhteistyö ja sovitut kouluun kiinnittymistä tukevat toimintamallit. Tärkeimpänä tavoitteena on antaa jokaiselle kokemus osallisuudesta ja kuuluvuudesta yhteisöön, jossa jokaisella yksilöllä on merkitys. Osallisuuden kokemus perustaa kokemuksen merkityksellisyydestä, jossa olen arvokas ja voin vaikuttaa, toimia itseni sekä muiden parhaaksi. (Palmqvist 2023, 10.) Kouluvalmentajatyön pilottihanke on suora panostus koulujen toimintakulttuurin tukemiseksi. Kouluvalmentaja on sosiaalialan koulutuksen saanut tekijä, joka ymmärtää kohtaamisen merkityksen. Keskusteluissa opettajien kanssa nousee esiin, opettajan oma kokemus riittämättömyydestä ja taitojen puutteesta auttaa oppilasta sosiaalisissa ongelmissa ja kasvatustyössä, koska ei ole saanut koulutusta siihen. Tämä on yksi asia mikä on osittain myös juurtunutta ajatusmallia, missä opettaja vain opettaa

eikä kasvata, vaikka työ on näiden yhdistelmä. Perusopetuksen tehtävä on tukea oppilaan kasvua ihmisyyteen ja hän tarvitsee kokemuksen siitä, että häntä arvostetaan ja hänen hyvinvoinnistaan välitetään (Palmqvist 2023, 13).

Koulunkäynnin onnistumiselle huoltajien kannustava suhtautuminen ja koulun aikuisten asenteet suhteessa nuoreen ovat koulunkäynnin tukemisessa äärimäisen tärkeässä roolissa. Aikaisemmat vaikeudet ja teot eivät saa karistaa lämmintä vastaanottoa ja uskon valamista tulevaisuuteen. Positiivinen ja aktiivinen vuorovaikutus ja aito kiinnostuksen osoittaminen ja hyväksyvä asenne ovat asioita, joita aikuisilta odotetaan, jotta nuoren usko itseensä ja koulunkäynnin tärkeyteen alkaa palata. (Määttä ym. 2020, 17.)

Toimintakulttuurin lisäksi oppimisympäristö on tärkeä kouluun kiinnittymisen tekijä. Kouluympäristö tulee muokata sellaiseksi, joka tukee oppilaan viihtymistä, hyvinvointia ja oppimisen edellytyksiä koulussa (Sergejeff 2023, 12). Koulussa oppimisen tilat pitää olla tarkoitukseen suunnitellut ja työrauha tulisi taata jokaiselle. Kouluterveyskyselyissä usein kuitenkin nousee esiin työrauhan puute, johon osaltaan vaikuttaa isot luokkakoot tai toisen työrauhan kunnioittamisen puute. Oppimisen alueita on suunniteltu avoimiksi tai liian pieniksi. Kouluviihtyvyyteen vaikuttaa myös suuresti se, jos välituntitilat ovat rauhattomia tai sopivaa tekemistä ei ole. Ajattelen, että kouluvalmentajana voin vaikuttaa välituntialueiden turvallisuuteen olemalla läsnä sekä välituntitoimintaan ja tapahtumiin, jotka ovat osana myönteistä toimintakulttuuria. Riittämättömyyden tunteet pitää loitolla ajatus ja totuus siitä, että kouluvalmentaja on yksi soutaja veneessä. Perille päästään, kun kaikki yhteisössä soutaa samaan suuntaan.

3.4 Viikko 4 Koulupoissaoloihin liittyvät tekijät

Tarkastelen poissaoloihin liittyviä tekijöitä kouluvalmentajatyön näkökulmasta. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Virtasen & Pelkosen (2023) teosta Poissa porukasta, Määttä ym. (2020) teosta Takaisin kouluun-koulua kouluakäymättömille, Palmqvistin (2023) teosta Läsnäoloa ja koulua tukeva toimintakulttuuri.

Viikolle suunniteltua: YHR kokoontuu ja käy läpi hyvinvointikyselyiden tulokset ja sopii toimenpiteistä, Korson nuoret alueverkosto kokoontuu, YS-ajan turvallisuuskävely, kouluvalmentajien, koulunuorisotyöntekijöiden ja monikielisten ohjaajien yhteinen tapaaminen, psykologin kanssa yhteistyössä sovittu oppilas-pelihetki.

Keskiviikko

Keskustelin oppilaiden kanssa loman jälkeisistä tunnelmista ja tekijöistä, jotka saavat tulla kouluun. Oppilaat kertovat, että loman jälkeen kouluun palaaminen on hankalaa ja

koulussa kaverit auttavat jaksamaan. Kouluvalmentajan rooli on olla helposti lähestyttävä aikuinen, joka ei arvioi eikä tee merkintöjä. Oppilaat tietävät tämän ja se luo itsessään uskallusta puhua. Mutta aina näin ei ole. Jos oppilaan kouluun kiinnittymisen haaste on pitkäaikainen ei kouluvalmentaja taikasauvaa heiluttamalla hoida hommaa. Tämä on tärkeä myös tiedostaa oman työssäjaksamisen vuoksi. Viime viikon teemana kouluun kiinnittyminen kulkee hyvin vahvana myös tällä viikolla mukana.

Torstai

Oppilaiden koulupoissaoloja seurataan luokanopettajien sekä luokanohjaajien toimesta, poissaoloihin puuttumisen rajojen mukaisesti. Poissaoloja seurataan kumulatiivisena kertyminä syyslomaan, joululomaan ja maaliskuun loppuun. Luvattomista poissaoloista keskustellaan oppilaan kanssa ja ollaan yhteydessä kotiin heti ja selvitetään poissaolojen syytä. Poissaolojen syitä selvitetessä mietitään tukitoimia sekä kodin ja koulun yhteistyötä poissaolojen vähentämiseksi tai niiden lisääntymisen estämiseksi. Moniammatillisen tiimin perustamista mietitään, jos poissaolot jatkuvat ja ylittävät rajat. Tarvittaessa oppilas ohjataan opiskeluhooltoon. Jos poissaolojen seurannassa toinen puheeksi oton raja ylittyy, koulu on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen. (Oppilaan poissaoloihin puuttuminen 2024.)

Kouluvalmentajatyö keskittyy tällä hetkellä koulussamme enemmän yhteisölliseen hyvinvointiin ja sitä kautta tukee kouluun kiinnittymistä ja poissaolojen ehkäisyä. Yksilöllisen työn tarpeet nousevat arjessa omien havaintojen kautta ja oppilaiden kanssa käydyistä keskusteluista. Tuen oppilaita palaamaan oppitunnille, jos se on jostain syystä keskeytynyt tai sinne on vaikea mennä. Näissä tilanteissa voin ehdottaa tapaamista. Yksilöllinen oppilaan poissaolojen seuranta opettajan kanssa yhteistyössä voisi olla toimivaa, kun tällaisesta sovitaan etukäteen, jotta roolit ovat kaikilla tiedossa. Sovitaan yhteistyöstä kodin ja koulun välillä ja kuinka oppilaan asioista tiedotetaan.

Ajattelen, että jos oppilas on poissaolokierteessä, on kodin tuki sekä koulun ja kodin yhteistyö erittäin merkityksellistä. Kouluyhteisössä voidaan vaikuttaa siihen, että kouluun olisi mahdollisimman mielekäästä tulla. Kodin rooli korostuu nuoren tukemisessa ja konkreettisesti huolehtien, että nuori aamulla lähtee kouluun. Opetussuunnitelman perusteet painottaa oppilaan läsnäolon tukemisessa yhteistyötä huoltajien kanssa. Koulun toimintamallissa tulisi myös kuvata, miten huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö toteutetaan. (Sergejef 2023, 33.)

Perjantai

Kouluvalmentaja on oppilaille matalan kynnyksen tukea, joka tällä hetkellä näyttäytyy arjessa niin, että jos oppilaiden kanssa keskustellessa nousee esiin huoli tai tieto poissaoloista, ensisijaisesti keskustelemme asioista, mihin poissaolot vaikuttavat ja myös mietimme syitä, jotka poissaolot aiheuttavat. Ja ehkä tärkeimpänä, kuinka voisi toimia jatkossa, ettei poissaoloja

syntyisi tai myöhästely vähenisi. Tarvittaessa ohjaan oppilasta eteenpäin opiskeluhuollon piiriin.

Monet syyt voivat johtaa oppilaan poissaoloihin ja yksilöön liittyviä tekijöitä on tutkittu enemmän kuin tekijöihin, jotka ovat oppilaasta riippumattomia. Koulun liittyvät tekijät, kuten kouluyhteisö ja vertaistekijät ovat myös merkityksellisiä ja koulupoissaolojen syiden ymmärtäminen edellyttää vuorovaikutusta eri syytekijöiden kesken. (Virtainen & Pelkonen 2023, 124.)

Viikkoyhteenveto

Viikkoon tuli yllättäen kaksi poissaolopäivää töistä, mutta viikon teema antaa mahdollisuuden miettiä poissaoloihin liittyviä asioita teorian kautta. Kohtaan päivittäin oppilaita, jotka eivät mene tunnille tai lähtevät sieltä pois kesken. Hyvin usein syyt ovat joko psyykkisiä tai fyysisiä. Psyykkiseen puoleen auttaa monesti sen hetken keskustelu tai jos asiat ovat syvemmillä, pyrimme selvittämään niitä monialaisesti. Pitkään jatkuneissa tilanteissa voi muutos olla hidasta tai voi tuntua, ettei sitä tapahdu ollenkaan. Oppilaiden tilanteet ovat moninaisia ja ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu.

Kouluikämyttömyys ilmiönä aiheuttaa pitkän ja lyhyen aikavälin seurauksia niin oppilaalle ja hänen perheellensä kuin koululle ja yhteiskunnalle. Kun oppilas jää pois koulusta on hänen elämäntilanteensa aina jossain määrin hankala. (Määttä ym. 2020, 10.) Koulusta poissaololla on aina välitön vaikutus opetuksen menetykseen, ja oppilaan sosiaaliset suhteet ovat katkolla. Ennaltaehkäisy poissaolokierteiden alkamiseksi on ensiarvoisen tärkeää. Karvin raportin mukaan oppilaiden mukaan kiinnittymisen tukemiseksi arjessa toisiin tutustumisen, ja yhteishengen vahvistaminen ovat ryhmäytymispäiviä ja tempauksia tärkeämpää. (Palmqvist 2023, 24.) Poissaolot voidaan jakaa koulukieltäytymiseen, pinnaamiseen, huoltajalähtöiseen ja koululähtöiseen poissaoloon. Näiden neljän poissaolotyypin mukaan jaottelu auttaa ymmärtämään poissaolojen syytä sekä on tukena puuttumisen keinoja ja tukitoimia mietittäessä. (Virtanen 2023, 102-103.) Koulun toimintamallissa tulisi kuvata, kuinka poissaoloihin liittyviä tekijöitä selvitetään, kartoitetaan ja seurataan.

Oppilaiden kanssa keskusteluissa on korostunut jaksaminen ja asioista stressaaminen. Elämän eri osa-alueiden tasapainottaminen ja keinot oman mielenterveyden hallintaan ovat olleet keskiössä. Keinot mielenterveyden hallintaan ja parantamiseen ovat isossa osassa myös koulu-jaksamisessa. Mielenterveyden tukeminen ennaltaehkäisevästi on tärkeää, jotta välttyttäisiin psyykkisiltä vakavammiltakin oireilta, jotka estävät koulussa käymisen.

Mielenterveyttä voidaan koulussa vahvistaa joka päivä. Arvostavassa ja välittävässä yhteisössä oppilas kokee olevansa osa sitä. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja tietoisuustaitoja ja itsetuntemusta harjoitellaan koulun arjessa, mutta ne ovat myös koulun tehtävä opettaa. Arjessa

opitaan myös huolehtimista arjen rytmistä sekä huolista ja selviytymistä kriiseistä. Mielen hyvinvoinnin tärkeys näkyy perusopetuksen opetussuunnitelmassa, jota tukee myös tutkimukset, joissa on todettu säännöllisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen hyöty kiusaamisen vähenemiseen sekä impulsiivisen että aggressiiviseen käyttäytymiseen vähentävästi. Jokainen tarvitsee turvaverkkoa, jossa turvallisia ja luotettavia ihmisiä löytyy kotoa, vapaa-ajan harrastuksissa ja koulussa opettajan lisäksi; opiskeluhuollon aikuiset sekä koulunuorisotyöntekijä ja kouluvalmentajat. (Mieli ry 2023).

3.5 Viikko 5 Koulupoissaoloihin puuttuminen

Tällä viikolla pohdin kouluvalmentajatyön näkökulmasta koulupoissaoloihin puuttumisen merkitystä ja sen mahdollisuuksia. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Virtanen & Pelkonen (2023) teosta Poissa porukasta ja Markkasen & Pusan (2023) teosta Sitouttavan koulu yhteistyön arviointi.

Maanantai

Aamu alkoi keskustellen oppilaiden kanssa, joilla on haasteita mennä tunnille ajoissa tai poissaoloja kertyy. Oppilaat tulevat kouluun, mutta eivät mene tunnille. Oppilaiden selityksien taakse löytämällä voi oikea syy löytyä. Monet syyt voivat johtaa oppilaan poissaoloihin ja yksilöön liittyviä tekijöitä on tutkittu enemmän kuin tekijöihin, jotka ovat oppilaasta riippumattomia. Kouluun liittyvät tekijät, kuten koulu yhteisö ja vertaistekijät ovat myös merkityksellisiä ja koulupoissaolojen syiden ymmärtäminen edellyttää vuorovaikutusta eri syytekijöiden kesken. (Virtanen & Pelkonen 2023, 124.)

Oppimisen kannalta säännöllinen koulunkäynti on tärkeää. Jos yläkoululainen on poissa viikon, se tekee noin 30 tuntia pois opetuksesta ja itse opiskeltuna määrä on melkoinen. Koulupoissaolojen ja koulusuoriutumisen välillä on yhteys ja yleensä oppilaan säännöllinen koulussa käynti näkyy parempana koulusuoriutumisena. (Virtanen & Pelkonen 2023, 120.)

Koulunkäymisen esteenä oppilaan psyykkiset ongelmat ovat haastavia, koska tällöin mukana työssä on isompi verkosto. Mahdollisesti lastensuojelu sekä jokin muu hoitotaho. Yhteistyö osapuolten kesken voi olla joskus kankeaa. Tänäpäin monialaisessa kokoontumisessa kuitenkin asiat menivät suunnitellusti eteenpäin ja tietoa saatiin jaettua.

Tiistai

Oppilaiden kanssa keskusteltiin kouluruokailun tärkeydestä ja pieni työvoitto on saada oppilaita ruokalaan, vaikka kaverit eivät lähtisi. Ravitsemuksen tärkeydestä puhun oppilaiden kanssa usein. Myös siitä, kuinka tärkeää on toimia omaksi parhaaksi. Tänäpäin on myös ratkottu

suhdesolmuja ja mietitty miten kaverisuhteiden kanssa voisi toimia, jotka jatkuvasti aiheuttavat erimielisyyksiä. Onko kiristäminen, valehtelu ja toisesta pahaa puhuminen ystävyyttä? Toisten oppilaiden kanssa on mietitty, miten saada motivaatio koulun käyntiin säilymään. Oppilaat usein sanottavat kiinnostuksen puutetta. Oppilaille heräsi ajatus, jos koulunkäynnistä maksettaisiin, niin kaikki tulisivat kouluun. Yhteiskunta säästäisi esimerkiksi opiskeluhoillon ja lastensuojelun palveluissa ja kaikki olisivat tyytyväisempiä. Tämä oli oppilaiden mielestä oiva ratkaisu ja ei ajatus ihan tuulesta temmattu ole.

Keskiviikko

Opiskeluhoillon kanssa ohjaamme Valintojen Stoorin 6 luokkalaisille. Kävimme tänään tuntien ohjauksia ja vastuunjako läpi. Valintojen stoori on tunne-, turvataito- ja päihdekasvatusmenetelmä, joka toteutetaan joka vuosi. Iltapäivän henkilöstön YS-ajalla oli aiheena valmistavan oppilaan nivelvaihe ja koulun käytänteisiin ja toimintatapoihin liittyvät asiat. Välitunnilla keskustelimme opettajien kanssa välituntialueista ja niiden viihtyvyydestä. Oppilaat kaipaavat hengailupaikkoja ja tällä hetkellä niitä on koulussa erittäin vähän. Oppilaat istuvat lattioilla, pattereiden päällä, vessoissa, naulakoiden päällä ja milloin mistäkin paikan keksivät. Iso osa kouluviihtyvyyttä ja kouluun kiinnittymistä on se, että koulun tiloissa on välitunneilla mukava viettää aikaa ja palautua.

Torstai

Tänään aloitimme kouluterveydenhoitajan kanssa Valintojen stoori -tunnit kuutosluokkalaisille. Ohjauskokemus on aina tervetullutta ja saimme hienosti viriteltyä keskustelua oppilaiden kanssa videon pohjalta. Tunteita, turvataitoja, ja päihdekasvatusta ei voi olla liikaa ja ennaltaehkäisevä tieto näihin liittyen on tärkeää. Tunnilla puhuimme kaveripaineesta ja onko helppo sanoa ei. Ennaltaehkäisyllä yritetään välttää tilanteita, jossa kaveripaineen alla jätetään tunnille menemättä tai toimitaan muutoin vastoin omaa parastaan. Iltapäivällä pieni ryhmä oppilaita kävi keskustelemassa tilanteista, joissa kokevat suurta epäoikeudenmukaisuutta ja toivoivat apuani asiassa. Keksimme ajatuksen tilanteen korjaamiseksi, josta olin yhteydessä opettajiin. Asia oli selkeästi oppilaille arkaluontoinen ja tärkeä. Oli ilo huomata heidän uskaltautuvan juttelemaan asiasta. Aikuiselle pieni ja vähäpätöisen tuntuinen asia, voi olla oppilaalle iso.

Perjantai

Kävin opettajien kanssa keskustelua eilisestä, jossa ryhmä kävi puhumassa epäoikeudenmukaisesta kohtelusta. Haastavuutta lisää, jos osapuolten näkemykset eroavat ja vähättelyä syntyy. Pidän vahvasti mielessä, että keskustelulle on aina jokin syy. Ja miksi oppilaat puhuvat tässä tilanteessa kouluvalmentajalle eivätkä suoraan opettajalle. Pyrin huomioimaan molempien osapuolten näkemykset ja tiedostan, ettei kaikki ole mustavalkoista.

Viikkoyhteenvedo

Karvin arviointiaineisto osoittaa, että luokanohjaajien kokemuksesta he jäävät yksin tai eivät saa riittävästi tukea poissaolotilanteissa. Kehittämiskohteina nousee monialaisen yhteistyön käytänteet, roolit ja yhteistyö eri toimijoiden kesken. Pyrkimys avoimeen yhteistyöhön eri toimijoiden kesken ja toimintapolkujen luominen ja vakiinnuttaminen koulussa on tärkeää. Asenteiden ja toimintakulttuurin muutos nousee kouluun paluun tukemisen kanssa yhdeksi toimintatapoihin liittyväksi kehittämiskohteeksi. Arviointiaineiston perusteella huoltajilla on epätietoisuus, kuinka toimia erilaisissa poissaolotilanteissa. (Markkanen & Pusa 2023, 6.)

Opetuksen järjestäjän tulee vahvistaa poissaoloihin liittyen toimintamallien ja toimintakulttuurin juurruttamista. Toimintamallien kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota seuraaviin asioihin. (Markkanen & Pusa 2023, 6.):

- Vastuunjako ja käytäntöjä taustasyiden selvittämiseksi tulee täsmentää
- Poissaolon jälkeen kouluun palaamisen toimenpiteet tulee sisällyttää toimintamalliin
- Huoltajille viestiminen toimintaohjeista sekä selkeät ohjeet erilaisiin poissaolotilanteiden tueksi
- Koulun tulee arvioida ja kehittää toimintamallia kertyneen tiedon pohjalta

Opetus- ja kulttuuriministeriön poissaololuokitusta hyödyntäen koulun tulee yhdenmukaistaa tilastointia ja seurantaa. Kouluun kiinnittymisen ja hyvinvoinnin tukemisessa tulee hyödyntää poissaoloista kertynyttä tietoa. (Markkanen & Pusa 2023, 6.)

Kun huoli oppilaan poissaoloista herää, voisi tässä vaiheessa kouluvalmentajan liittää työpariksi opettajalle. Tämä olisi matalan kynnyksen vaihe, jossa opiskeluhoolto ei välttämättä olisi vielä mukana. Kouluvalmentaja voisi selvittää poissaolojen syitä keskustelemalla oppilaan kanssa ja olemalla yhteydessä kotiin. Teettää erilaisia kyselyitä syventäen tietämystä poissaolojen syistä ja niiden kasvun ennaltaehkäisemiseksi.

Kouluvalmentaja ei ole opiskeluhoollon työntekijä, mutta voi kutsuttuna osallistua monialaisiin kokoontumiseen oppilaan asioissa. Olisi hyvä tunnistaa myös muut tilanteet, joissa kouluvalmentaja voisi tulla mukaan matalalla kynnyksellä. Kouluvalmentaja voi olla myös iso tuki silloin, kun oppilas on hyvin estynyt tulemaan kouluun. Koulussa yhteistyön kehittäminen on kouluvalmentajan ja muiden sidosryhmien kesken on tärkeää, jotta oppilaita voitaisiin tukea oikea-aikaisesti ja systemaattisesti.

3.6 Viikko 6 Kouluvalmentajapilotin arviointityö

Tällä viikolla jatkuu Valintojen stoori tunnint kuutosluokkaisille, kouluvalmentajat ja kuraattorit tapaavat yhteistyön merkeissä, Prokoulu-tiimit kokoontuvat kaupunkitasoisesti ja osallistun Someturvan webinaariin. Lähdekirjallisuutena tarkastelen kouluvalmentajapilotin arviointitietoa (2023) ja Eklundin (2021) teosta Osaamiskartta-osaamisen kehittäminen työelämässä.

Kouluvalmentajapilotin arviointityö

Vantaan kouluvalmentajat toteuttaa tiedonkeruun 12.3.-17.4. välisenä aikana. Kouluvalmentaja organisoii tiedonkeruun kiertämällä tunneilla. Tavoitteena on kerätä tietoa samoilta ryhmiltä kuin syksyn tiedonkeruussa. Tuloksia tullaan käymään läpi loppukeväästä rehtorien ja kouluvalmentajien yhteisessä tapaamisessa. Kouluvalmentajat saavat käyttöönsä koulukohtaiset tulokset toiminnan kehittämisen tueksi. (Kevään tiedonkeruu 2024.) Syksyn 2023 arviointitieto toimii pohjana oman osaamisen ja kouluvalmentajatoiminnan kehittämiseksi.

Maanantai

Jatkoimme tänään Valintojen stoori -tunteja kuutosluokkalaisille kouluterveydenhoitajan kanssa. Keskustelin välitunneilla oppilaiden kanssa kokeiden viikkomääristä, harrastuksien tärkeydestä ja arjen tasapainosta. Iltapäivällä YHR kokoontui kiusaamisen vastaisen suunnitelman kehittämisen parissa. Keskustelimme prosessin näkyvyydestä ja jatkuvan tiedottamisen tärkeydestä.

Tiistai

Iltapäivällä kokoonnuimme ProKoulun kaupunkitasoiseen tapaamiseen muiden Vantaan koulujen Protiimien kanssa. Viikon 8 teemana on ProKoulu, jolloin tarkastelen aihetta tarkemmin. Tänään selvittelyssä oli myös kuvien ottamiseen ja niiden levittämiseen liittyviä asioita oppilaiden kanssa. Someturvan tuleva webinaari on erittäin ajankohtainen.

Keskiviikko

Aloitin kouluvalmentajakyselyiden organisoimisen. Tutkin eri luokka-asteiden päiviä ja suunnittelin toteutusta. Sovin oppilaanohjaajien kanssa, että toteutan tiedonkeruuta osaksi heidän tunneillaan 8-9 luokille. Vaikka kyselyiden organisointi vie aikaa, niin päivään mahtui myös tärkeitä yksilökeskusteluita. Ohjasin oppilasta omahoito-ohjelmaan ja rentoutumisen harjoitukseen.

Torstai

Aamupäivällä oli kouluvalmentajien ja kuraattorien yhteinen tapaaminen. Tapaamisen tarkoituksena oli nostaa esiin yhteistyön toimivia käytänteitä ja jakaa niitä muille. Pohdimme myös yhteistyön esteitä ja haasteita. Molemmat tekevät yhteisöllistä ja yksilöllistä työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin eteen. Yhteistyön haasteiksi ja esteiksi nousi vähäinen keskustelu työyhteisössä kouluvalmentajan työnkuvasta.

Kouluvalmentajalla on velvollisuus ohjata oppilas hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluita ja etuuksia (Kouluvalmentajatyön käsikirja 2023). Oppilaan asiat nousevat esiin tilannekohtaisesti ja tällä viikolla olen ollut tilanteessa, jossa ohjaan oppilaita opiskeluhuollon piiriin. Mutta, keskustelut eivät siirry vain siirtämällä niitä eteenpäin. Oppilas puhuu siinä hetkessä kuin tarve on. Aikuiselle, jolle puhuminen tuntuu luontevalta. Kouluvalmentaja voi kohdata vakaviakin asioita ja keskusteluita, jolloin on tärkeää tietää kuinka toimia.

Perjantai

Aamulla osallistuin Someturvan webinaariin. Koolle oli kutsuttu koulukuraattorit, terveydenhoitajat sekä kouluvalmentajia. Aihe on ajankohtainen ja kiusaamistapauksiin liittyy enenevässä määrin myös digitaalisuutta. Someturvan ensiapuyksikön juristi Kristiina Laxellin mukaan Vantaalla 47 % käsitellyistä tapauksista on täyttänyt rikoksen tunnusmerkit. 33 % käsitellyistä tapauksissa on ollut rikoksen uhka ja apua on saatu ennen kuin tilanne on eskaloitunut rikokseksi. (Someturva webinaari 2023.) Koulussa oppituntien aikana puhelimien käyttöä on rajoitettu, mutta oppituntien ulkopuolella haitallista kuvaamista ja kuvien levittämistä valitettavasti tapahtuu. Opettajien avuksi someturva on laatinut oppituntimateriaalin, joka mielestäni olisi hyvä käydä läpi oman ryhmänsä kanssa aina lukukauden alussa.

Viikkoyhteenvedo

Kouluvalmentajien ja kuraattorien yhteistyö kouluissa on lähtenyt käyntiin vaihtelevasti. Tämä herätti keskustelua kouluvalmentajien ja kuraattorien tapaamisessa. Yhtenä ajatuksena esteistä yhteistyölle nousi keskusteluiden vähäisyys kouluvalmentajan työnkuvasta työyhteisössä. Pohdittiin myös persoonien ja aikataulujen yhteensovittamisen haasteita. Leppäkorven koulussa kuraattori-kouluvalmentajayhteistyö on koettu toimivaksi, ainostaan aikataulut joskus haasteiksi tietyissä toiminnoissa.

Syksyn henkilöstökyselyn perusteella Leppäkorven koulun henkilöstöstä 41 % ei koe tarvetta yhteistyölle kouluvalmentajan kanssa. 28 % ei ollut tietoinen yhteistyömahdollisuuksista. 22 % koki, ettei yhteistyölle ole riittävästi aikaa. 25 % mainitsi muun syyn. Muun syyn vastauksissa nousi esiin, että kouluvalmentajatyö kohdistuu eri luokka-asteille tai toimii eri rakennuksessa,

kuin vastanneet, jolloin tämä koettiin esteeksi. (Kouluvalmentajapilotin arviointitieto 2023.) Osalle esteistä on luonnollinen syy. Kouluvalmentajatyö on suunnattu 5-9 luokka-asteille ja kyselyssä on ollut vastaamassa myös 1-4 luokka-asteiden opettajia. Tällöin voidaan myös kokea, ettei yhteistyölle ole tarvetta. Kouluvalmentajatyön saatavuuden ja selkeyden vuoksi yhteistä henkilöstöä osallistavaa keskustelua tulee käydä enemmän. Syksyn avoimissa kehittämiseen liittyvissä vastauksissa korostui työn selkeyttämisen tarve työyhteisössä ja en ole varma onko tähän vastattu tarpeeksi. Hankkeelle toivotaan myös jatkoa ja epävarmuus siitä saattaa vaikuttaa, kuinka paljon työnkuvan jalkauttamiseen ollaan valmiita panostamaan. Yhteisen keskusteluajan puute on myös merkittävä tekijä.

Aidolle osaamisen kehittämiseksi suurin haaste on kuilu, jonka teoretinen tieto ja sen käytäntöön vienti luovat. Oppien vienti osaksi arkea on haastavaa, vaikka teoriat, taustat ja tavoitteet ymmärrettäisiinkin. Sama pätee organisaatio- kuin yksilötasolla. Kun kuilu ymmärretään, voidaan rakentaa siltoja sen välille. Keinoja osaamisen kehittämiseen käytännössä on monia, mutta usein ajan ja rahan puutteen vuoksi, jää panostus puolitiehen. (Eklund 2021, 35-37.) Tavoitteellisuus osaamisen kehittämisessä pitäisi olla arkea jokaiselle työntekijälle. Kannustavat ja hyvin laaditut tavoitteet motivoivat kehittymiseen. Epäselvyys ei motivoi työntekijää kasvamaan ja kehittymään ja työ voidaan kokea merkityksettömäksi. (Eklund 2021, 30-31.) Kokemukseni mukaan kouluvalmentaja voi olla koulu yhteisössä kuiluun putoaja, joka ei kuulu opetushenkilöstöön eikä opiskeluhooltoon. Oma tiimiä, jossa voisi jakaa omaan työhön liittyviä haasteita tai ajatuksia, on vaikea muodostaa. Nimetty työpari voi toimia, jos yhteiset tavoitteet ja aikaa toiminnalle löytyy. Toiminnan kehittämiseen liittyvät ajatukset voivat jäädä pyörimään eli puolitiehen, kuten aiempi teoria osoittaa.

Vastanneista oppilaista 41 % kokee, että kouluvalmentajatoiminnan ansiosta oppilaiden mielihiteitä kuunnellaan enemmän ja ollaan kiinnostuneita siitä, mitä oppilaille kuuluu. 37 % kokee toiminnan parantaneen ilmapiiriä koko koulussa. (Kouluvalmentajapilotin arviointitieto 2023.) Välitunneilla olen hyvin paljon oman tilani lähetyksillä saatavuuden vuoksi. Alkuperäinen ajatus, että tiedetään mistä kouluvalmentajan löytää, on kääntynyt hieman itseään vastaan. Usein mietin, että kohtaamista tulisi laajentaa. 35 % koki helpoksi saada yhteys kouluvalmentajaan ja 46 % koki sen melko helpoksi (Kouluvalmentajapilotin arviointitieto 2023). Koulu on iso ja osa oppilaista voi kokea välimatkat pitkiksi ja tai ajan viettäminen toisella puolella koulua ei ole heille luontevaa tai muuten mukavaa. Kehittämisen näkökulmasta tulen kokeilemaan aikatauluttaa kalenteriin kaksi pitkää välituntia viikoittain, jolloin olen toisella puolella koulua. 38 % mielestä toimintaa tulisi kohdentaa rauhallisiin välituntitiloihin (Kouluvalmentajapilotin arviointitieto 2023). Koululla on toiminnassa rauhallinen välituntitila ja tiedottamista sen suhteen on lisätty. Rauhallinen välituntitila on mielestäni laaja käsite. Siihen liittyy toisten oppilaiden toiminta, tilojen akustiikka ja yleinen viihtyvyys. 29 % toivoi oppitunneilla mukana oloa enemmän. Onko se tuen tarvetta vai muuta? Kouluvalmentaja ei ole opetukseen sidottua henkilöstöä, mutta yhteiset tunnit opettajan kanssa voisivat olla toimiva ratkaisu

esimerkiksi tietyille luokka-asteelle. Tunne- ja vuorovaikutus ja someturva voisivat aiheina olla kouluvalmentajan osaamista.

Syksyllä vastauksia kerättiin vain muutama kuukausi kouluvalmentajatyön alkamisen jälkeen ja tulokset olivat positiivia. Henkilöstön ja oppilaiden vastaukset olivat yhteneväisiä siitä, mihin kouluvalmentajan työtä tulisi kohdentaa. Tulokset myös tukevat ajatusta, että koulussa tarvitaan lisää matalankynnyksen aikuisia, joilla on aikaa kohdata lapsia ja nuoria koulupäivän aikana. Sosiaalialan koulutusta pidän enemmän kuin tärkeänä tehtävässä, jossa tulee olla ymmärrys dialogisuudesta ja rohkeus kohdata vaikeitakin asioita.

3.7 Viikko 7 Yhteistyö; voimaa ja vaikutusta

Tällä viikolla pohdin kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja koulun sisäistä yhteistyötä suhteessa kouluvalmentajatyöhön. Miten kouluvalmentajatyötä voisi enemmän kohdistaa kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Yhteistyön ja tiedottamisen vahvistaminen eri sidosryhmien välillä vahvistaa niin yksilöllistä kuin yhteisöllistä hyvinvointia.

Viikko tulee lisäksi täyttymään kouluvalmentajatyön arvioinnin tiedonkeruusta ja sen suunnittelusta, yksilökeskusteluista ja välituntitoiminnoista. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä kokoontuu suunnittelemaan koulun hyvinvointiviikkoa. ProKoulu julkistaa henkilöstön yhteisellä ajalla käyttäytymisodotukset, joita tulen tarkastelemaan enemmän ensi viikolla. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Saloviidan (2009) teosta Meidän koulu- keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiiirin saavuttamiseen, Valterin (2020) teosta Kohti koulua ja Etenen (2013) julkaisua Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla.

Maanantai

Tänään kiersin kasiluokkalaisten tunneilla keräämässä kouluvalmentajakyselyihin vastauksia. Kerroin tässä yhteydessä myös syksyn kyselyn tuloksista nostoja. On mielenkiintoista nähdä, nouseeko kevään kyselyssä tarkempia kehittämiskohtia. Syksyn tulosten perusteella olen verkostoitunut koulun sidosryhmien kanssa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on lisännyt tietoisuutta eri tapahtumista mitä koulun sisällä järjestetään. Syksyllä oli tilanteita, joissa vain osa luokka-asteista oli mukana teemapäivissä tiedon kulkemattomuuden vuoksi. Iltapäivällä oli Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokoontuminen, jossa käsitelimme ajankohtaisia asioita ja suunnittelimme hyvinvointiviikkoa ja huoltajakahveja.

Tiistai

Päivä alkoi oppilaan kanssa kokeeseen kertaamalla. Kouluvalmentajan työ on hyvin paljon motivoitua ja ratkaisujen etsimistä. Tässä tilanteessa sain oppilaan motivoitumaan tuntia aikaisemmin kouluun, kun arjesta ei tuntunut löytyvän aikaa kokeisiin lukemiselle. Olen tänään

hoitanut myös huomiseen ProKoulun käyttäytymisodotusten julkistamistilaisuuden juoksevia asioita.

Keskiviikko

Koulun ysiluokkalaisille järjestettiin yhteishaun päättymisen kunniaksi aamiainen. Rehtori piti pienen puheen ja opinto-ohjaajat järjestivät perinteiset arvonnat. Iltapäivällä kävimme yhden ryhmän kanssa tutustumassa nuorisotalolla ja olin opiskelijoiden tukena kokeeseen kertaamisessa. Iltapäivällä yhteisellä henkilökunnan ajalla kokoonnuimme ProKoulu prosessin käyttäytymisodotusten julkistamistilaisuuteen. Käyttäytymisodotukset ovat ystävällisyys ja vastuullisuus.

Torstai

Aamulla keskustelin laaja-alaisen erityisopettajan kanssa oppilaiden ohjauksista opiskeluhoitoon. Kävimme kuraattoria konsultoimassa asioista. Hoidin lisäksi juoksevia asioita eiliseen henkilöstön kokoontumiseen liittyen. Huomaan, että viikko on ollut hyvin kiireinen ja kouluvalmentajakyselyt eivät ole suunnitellusti edenneet. Niiden sopiminen siis jatkuu. Iltapäivällä oli selvittelyssä kahden oppilaan välinen riita tilanne, joka sattui välitunnilla. Kouluvalmentaja ei ole vastuussa oppilaista välituntien aikana. Tilanteessa tukena oli oppilaanohjaaja ja yhteistyössä kävimme tilanteen oppilaiden kanssa läpi. Yhden oppilaan kanssa keskustelimme hänen huolestaan peruskoulusta valmistumisen suhteen. Lupasin tukea häntä kevään aikana ja olla apuna selvittäen rästiin jääneitä tehtäviä. Sovimme, että autan alkuun ottamalla yhteyttä aineopettajiin.

Viikkoyhteenveto

Kouluvalmentajatyö on tukemassa ja edistämässä osaltaan opetussuunnitelman tavoitteita ja niiden toteutumista. Myös lukuvuosisuunnitelma sekä muut koulun hyvinvointia edistävät suunnitelmat ohjaavat kouluvalmentajatyön painotuksia. Kouluvalmentaja tukee osaltaan koulun ja opetuksen järjestäjän velvollisuuksia. Työtä ohjaaviin suunnitelmiin on tärkeää kirjata kouluvalmentajan työtehtäviä suunnitelmallisuuden ja työn tavoitteellisuuden tukemiseksi. (Kouluvalmentajatyön käsikirja 2023.) Olen aiempien viikkojen teemoissa käsitellyt ajatusta kouluvalmentajatyön systemaattisuudesta ja työn selkiyttämisestä. Nyt ymmärrän, että epävarmuus siitä, teenkö tarpeeksi tai riittävästi kumpuaa dialogin ja yhteistyön puutteesta. Selkeitä työtehtäviä on myös haastava määrittää. Kouluvalmentaja tuotiin rytinällä kouluyhteisöön, mutta keskustelu työyhteisössä työn kehittämisestä on jäänyt. Mistä löytää aikaa yhteiselle keskustelulle, kun aika henkilöstön yhteiselle ajalle tuntuu riittämättömältä?

Ja mikä olisi oikea tapa keskustelulle? Voisiko kouluvalmentaja kokoontua pienen ryhmän kanssa kerrallaan miettimään asiaa. Ryhmistä tehtäisiin koonnit, jonka jälkeen esimerkiksi YHR:ssä nämä käsiteltäisiin. Mahdolliset muutokset toimintatapoihin ja prosesseihin vietäisiin tämän jälkeen johtoryhmään. Ammatillaisen osaaminen, hyvän arjen ja elinolosuhteiden mahdollistaminen ja ylläpitäminen muille eri toimijoiden kesken ovat yhdessä tekemisen ta- soja, joita luodaan ammatillaisen oman osaamisen kehittämiseksi sekä rakenteellisilla ratkai- suilla (ETENE-julkaisuja 2013, 43).

Kohtia koulua (2020) teoksessa puhutaan hyvän liittouman tärkeydestä, jollaisen luontia jo- kaisella on mahdollisuus itsessään kehittää. Hyvän liittouman ja suhteen kulmakiviä on myön- teisessä hengessä vietetty yhteinen aika ja tuomitsevan suhtautumisen välttäminen. Suhteen parantamisen vastuu on pääasiallisesti kouluilla ja hyvä tapa parantaa suhdetta on vähentää kielteistä palautetta. Silloin, kun se ole mahdollista pitäisi myönteisen palautteen määrää vastaavasti lisätä. Vain harvoin runsas kielteinen palaute tuo toivottua muutosta. (Friberg ym. 2020, 76-77.) Hyvä suhde on hyvä lähtökohta myös hyvälle yhteistyölle. Panostus yhteistyöhön vie kohti yhteisiä tavoitteita. Hyvä yhteistyö kodin ja koulun välillä vie usein parempiin oppi- mistuloksiin ja tukee oppilaan kouluun kiinnittymistä. Tiedotusta ja yhteistyötä ala-asteella hoitaa luokanopettaja, kun taas yläasteella luokanohjaaja, joka tapaa oppilaitaan harvem- min. Yläasteen aineopetus järjestelmä voi tuoda haastavuutta. Esimerkkinä oppilas, jolla kiel- teistä palautetta kertyy eri opettajien tunneilla. Kuka kontrolloi kielteisen palautteen mää- rää? Kuka hoitaa yhteistyötä kotiin? Asian nostaminen esiin esimerkiksi vanhempain illoissa on tärkeää, jotta huoltajat ymmärtävät muutokset ja niiden tuomat haasteet myös yhteistyölle. Yhteistyön vähyys lisää tiedottamisen tärkeyttä. Kouluvalmentajatyöhön liittyvä kysely lähe- tettiin tänä keväänä myös huoltajille ja mielenkiintoista nähdä nouseeko yhteistyöhön liitty- vät asiat esiin vastauksissa. Se on selvä, että yhteistyöhön ei voi olla panostamatta liikaa ja kouluvalmentajan roolia tässä tulee pohtia. Kouluvalmentajan roolin selkiyttäminen työyhtei- sössä voi tuoda ajatuksia kodin ja koulun välisen yhteistyön vahvistamiseen. Kouluvalmentaja voisi olla luonteva linkki kotiin hänen toimiessa esimerkiksi sovittuna tukiaikuisena oppilaalle. Yhteisöllisyys- tiimin ja kouluvalmentajan ”käytävällä tapahtuu” -tyylinen pari kertaa vuo- dessa ilmestyvä kirje koteihin voisi tuoda myös kotia lähemmäksi koulun arkea ja kouluval- mentajatyön merkitystä.

3.8 Viikko 8 ProKoulu

Viikon teemana ProKoulu ja sen merkitys koulu yhteisössä. Tarkoituksena pohtia sen eri vai- heita ja kouluvalmentajan linkittymistä siihen. Lähdekirjallisuutena tarkastelen Kampmanin ym. (2015) teosta Yhteispeli kouluissa, Kiiskan ym. (2013) teosta Työrauha kaikille ja Niilo Mäki Instituutin (2023) ProKoulu materiaalia.

Leppäkorven koulu on lähtenyt mukaan ProKoulu-kehittämistyöhön syksyllä 2023. ProKoulu on koko koulun kehittymisprosessi, jossa on mukana koko henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat. ProKoulussa oppilaiden kasvua ja käyttäytymistä tuetaan ja opetetaan positiivisen tuen avulla. Prosessi tukee arkityötä, koulun perustehtävää ja etenee vaiheittain. (ProKoulu-materiaali 2023, 2.)

Maanantai

MOK eli monialaiset oppimiskokonaisuudet viikko vaikutti suunnitelmiini kerätä kouluvalmentajatyön arviointikyselyitä. Niiden keräämiseen tulee vaikuttamaan myös oleellisesti vuosilomat, jotka työsuhteen aikana tulen pitämään. Painetta tilanne luo ja tulen hyödyntämään yhteistyötä opettajien kanssa kyselyiden keräämiseksi. Monialaisesta viikosta oppilaita oli ohjeistettu, mutta jostain syystä aamulla oli pientä sekasortoa havaittavissa ja muutos lukujärjestyksissä näkyi myös välitunneilla oppilaiden riehakkaana käytöksenä. Näihin tilanteisiin ei ollut valmistauduttu ehkä riittävällä valvonnalla. Luokka-asteille on viikolle järjestetty retkiä ja muita tapahtumia.

Viikkoyhteenveto

Viikon päiväkirjaisuus jäi lyhyeksi yllättävän töistä poissaolon ja vapaiden vuoksi. Kokemus työstä ja konkreettiset havainnot päivittäin arjessa tukevat teemaan käsittelyä teorian avulla.

ProKoulu 1.vaihe: Kouluun on perustettu ProKoulu- tiimi, joka on edistämässä prosessin etenemistä aikataulussa. Vaihe on pitänyt sisällään tietoista positiivisen ilmapiirin ylläpitämistä. ProKoulu tiimiin kuuluu rehtorijäsen, opettajajäseniä, opiskeluhuoltoa ja kouluvalmentaja.

Tunne-, vuorovaikutus ja käyttäytymisen taidot tukevat oppilasta sopeutumaan ympäristöön. Näiden taitojen kautta oppilas tiedostaa omaa käyttäytymistään, asettaa tavoitteitaan, realisoi toimintamahdollisuuksia ja hankalissa tilanteissa löytää selviytymismahdollisuuksia. Hyvät sosioemotionaaliset taidot ovat edistämässä kaverisuhteita, auttavat sopeutumaan uusiin tilanteisiin ja toimivat suojatekijöinä elämässä. Käyttäytymispsykologisen teorian mukaan tunne-elämän ja käyttäytymisen hallinnan taidot ovat opittavia ja harjoiteltavia, kuten muutkin taidot. Ympäristöä ja sen toimintaa muuttamalla voidaan muuttaa käyttäytymistä. ProKoulu-mallia tukee tutkimuksellinen näyttö, jossa ei toivotun käyttäytymisen huomioiminen, ilman toivotun käyttäytymisen huomioimista, vain lisää sitä. (ProKoulu-materiaali.) Koulun arjessa oppilaiden häiriökäyttäytyminen on keskiössä päivittäin. Kouluarjessa puututaan päivittäin haitalliseen käyttäytymiseen, mutta havaintoni mukaan unohdetaan keskittää huomio siihen käyttäytymiseen, mikä on toivottavaa. Oppilaiden käyttäytymistä mietittäessä on aikuisena tärkeä reflektoida omaa käyttäytymistään, se heijastelee usein muiden käyttäytymiseen.

Työpisteeni koulussa on alueella, jolla on aiemmin ollut paljon häiriökäyttäytymistä. Kouluvalmentaja lisäaikuisena on tuonut rauhaa, mutta ongelmat nostavat välillä päätään tai vaihtavat paikkaa. Tilassa on wc-alue, joka tuo valvonnan haasteet. Kyseessä on aulamainen tila, jossa ei ole juuri istumapaikkoja. Tilassa on hyvät puitteet juoksemiseen ja nyrkkeilyyn. Tila kaipaa viihtyvyyttä. Havaintoni mukaan oppilaat ovat rauhallisempia ja tyytyväisempiä, kun heidän toiveitaan huomataan. Kouluvalmentajalla on aikaa havainnointityöhön ja näitä havaintoja tulisi tuoda enemmän esiin. Välituntivalvoja on muitakin kuin järjestyksenvalvoja ja heitä tulisi tukea oppilaiden positiivisessa kohtaamisessa. Miten saada välituntivalvonnasta muitakin kuin välttämätön paha? Henkilöstön ja oppilaiden alkukyselyissä välituntialueet, oppimisenalueet ja ruokala nousivat paikoiksi, joissa havaitaan käyttäytymisen haasteita.

ProKoulu 2.vaihe: Määritellään yhteiset käyttäytymisodotukset koulun henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa. Odotusten määrittely on prosessi ja niitä kartoitetaan yhdessä henkilöstön, oppilaiden sekä huoltajien kanssa keskusteluin ja kyselyiden avulla.

Oppilaille koulu on erilainen ympäristö kuin koti tai muu vapaa-ajan ympäristö. Osalle käyttäytymisen oppiminen tapahtuu helposti, kun taas osa tarvitsee paljon ohjausta sen oppimiseen. Käyttäytymisodotukset ovat koulun kasvatustavoitteita. Niiden opettaminen ja oppiminen vaatii selkeyttä, pysyvyyttä ja sitoutumista. (ProKoulu materiaali 2023.)

Koulussa prosessi on edennyt suunnitelman mukaisesti. Kouluvalmentajana olen päässyt mukaan toteuttamaan prosessia yhdessä muiden ProKoulu- tiimin jäsenten kanssa. Yhteistyö on ollut helppoa ja innostavaa. Koulun yhteiset käyttäytymisodotukset ovat ystävällisyys ja vastuullisuus. Tässä vaiheessa oppilailta on kysytty kyselyllä, millaista käyttäytymistä he odottavat itseltään ja toisiltaan eri tilanteissa.

ProKoulu 3.vaihe: Käyttäytymisodotuksista laaditaan konkreettiset toimintaohjeet yhdessä oppilaiden ja koulun aikuisten kanssa. Tavoitteena on, että sovitut toimintaohjeet koetaan tärkeiksi ja ne ovat ymmärrettäviä kaikille.

Koulun käyttäytymisodotukset (vastuullisuus ja ystävällisyys) ovat yleiskäsitteitä, joihin toimintaohjeet eri tilanteissa ja tiloissa perustuvat. Hyvä toimintaohje on konkreettista ja näkyvää käytöstä kuvaavaa, selkeä oppilaille, tarpeellinen päivittäin ja yhteen odotukseen liittyvä. Toimintaohjeet tulee olla näkyvillä tiloissa ja tilanteissa, joihin muutosta kaivataan. Henkilökunnalle ja oppilaille tarjotaan mahdollisuus osallistua ohjeiden laadintaan ja päätöksentekoon. (ProKoulu materiaali 2023.) Toimintaohjeiden laadintaan otetaan alkuun mukaan oppilaskunnat, joiden kanssa mietitään vastauksia kysymykseen; ”Mitä oppilaan tulisi tehdä, toteuttaakseen käyttäytymisodotusta ystävällisyys/vastuullisuus ruokalassa/välitunnilla/oppitunnilla jne.?”

Positiivista aikuisen antamaa palautetta on kahdenlaista; yleistä positiivista huomiota ja käyttäytymiseen kohdistettua kehua. Yleinen positiivinen palaute voi olla hymy tai kiitos. Ilmapiiri rakentuu positiivisuuden kautta miellyttäväksi ja turvalliseksi. Tällainen huomio ei ole kuitenkaan riittävä opettamaan toivottua käytöstä tietyssä tilanteessa. Kohdentamalla palautteen toivottuun käyttäytymiseen viestitään toivotun käyttäytymisen huomaamista ja sen arvostamista. Kohdennus lisää todennäköisyyttä toivotun käyttäytymisen uusiutumiseen. Kehuva palaute tulee antaa vähintään 3-5 kertaa jokaista korjaavaa palautetta kohti. (ProKoulu materiaali 2023.) Aiemmissa vaiheissa on harjoitettu palautteen antamista henkilöstön kesken. Osa sitoutuu, osa ei, mikä tulee näkymään myös oppilaiden sitoutumisessa. Muutokset vaativat sinnikkyyttä ja tätä tulee henkilöstöön istuttaa. Toimintaohjeiden julkistaminen oppilaille turvallisuudesta poiketen juurruttaa asioita mieleen eri tavalla, kuin vain luokassa opettajan johdolla ilmoitusluontoisena asiana.

ProKoulu 4. ja 5. vaihe: Opetamme oppilaille toimintaohjeita ja kannustamme oppilaita positiivisella palautteella ja palkkioilla. ProKoulu-tiimin panosta tarvitaan yhdessä päätettyjen toimintaohjeiden opetuksen suunnitteluun ja aikatauluttamiseen. Toimintaohjeiden laatimisen jälkeen henkilöstön sitoutuminen opettamiseen tulee varmistaa kyselyillä ja yhteisillä pedagogisilla keskusteluilla. (ProKoulu materiaali 2023.) Yhteiset keskustelut oppilaan palkitsemisen tavasta auttaa löytämään palkitsemisjärjestelmän, johon henkilöstön on helpompi sitoutua. Se vaatii harjoittelua myös aikuisilta, mutta myös reflektiota omasta kyvystä hoitaa haastavia tilanteita ja taitoa pyytää apua.

Sosiaalinen käyttäytyminen opitaan samalla tavalla kuin akateemiset asiat. Käyttäytymisen opettamisessa sen merkityksen selventäminen, vaiheittainen opetus helpoimmasta vaikeimpaan, kannustus, toistot ja ohjaaminen niin, että oppilaan itsenäisyys tilanteissa kasvaa, on tärkeää. Ongelmallisen vakiintuneen käyttäytymisen muutos vaatii jatkuvaa ohjausta ja harjoittelua palautejärjestelmän avulla. Malliopettaminen on käyttäytymisen opettamisessa keskeinen, jolloin aikuisen oma käytös toimintaohjeiden mukaisesti ohjaa vahvemmin kuin sanat. (ProKoulu materiaali 2023.) Iso haaste on tässä. Tilanteet, joihin ei ole aiemmin saatu toivottua muutosta siihen puuttamalla. Miten saadaan uutta konkretiaa tilanteen muuttamiseksi. Selkeät, kaikille tiedossa ja näkyvillä olevat toimintaohjeet auttavat. Ehkä pitäisi miettiä palkkiojärjestelmää myös henkilöstölle. Se kannustaisi jaksamaan jatkuvasti rassaavissa tilanteissa. Kaukana oleva tavoite, jossa kaikki koulun oppilaat toimivat toivotusti, kaikissa tilanteissa, ei ehkä riitä. Toiminnalliset menetelmät ja luokkien omat haasteet tuovat oppilaille mielekkyyttä taitojen opetteluun. Sovittujen toimintaohjeiden noudattamisesta esimerkiksi saatu pinni korostaa oikean toiminnan tuloksia konkreettisemmin kuin sanallinen palaute.

4 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön viikkoteemat ovat muodostuneet sen mukaan, jotka olen kokenut tärkeiksi kouluvalmentajatyön näkökulmasta. Viikkoteemat kertovat myös siitä, mihin mielestäni koulu yhteisössä kehittämistyötä tulisi ohjata. Vaikka olen ajatellut kokemattomuuden koulu ympäristössä työskentelystä heikkoudeksi, niin opinnäytetyö on kääntänyt asiaa hyödyksi. Uusi toimija, uudessa ympäristössä voi nostaa esiin kehittämisen ajatuksia ja istuttaa siemeniä, joista kasvaa eheämpi yhteisö.

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on mahdollistanut kouluvalmentajatyön merkityksellisyyden pohdinnan arjen konkretian kautta. Opinnäytetyö tukee kouluvalmentajatyön kehittämistä ja on apuna uusien kouluvalmentajien perehdyttämisessä. Kouluvalmentaja on keskeinen toimija oppilaiden kouluhyvinvoinnin tukemisessa. Kouluvalmentaja toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden välillä tulee panostaa. Opinnäytetyöprosessi on vahvistanut ennaltaehkäisevän työn merkitystä sekä antanut varmuutta omasta osaamisestani kouluvalmentajan tehtävässä. Oman työn reflektointi ja kyky olla läsnä on vahvistunut prosessin myötä.

Koulu yhteisössä toisen kohtaaminen arvostavasti ja kunnioittavasti on kaikelle yhteistyölle lähtökohta. Ystävällinen käyttäytyminen muita kohtaan lisää turvallisuuden tunnetta ja tekee ympäristöstä mielekkään. Leppäkorven koulun ProKoulu- prosessin myötä näiden taitojen merkityksen esiin nostaminen ja henkilöstön kouluttaminen auttaa käytännön työssä. ProKoulu- prosessia tulisi ajatella myös muutoksena ympäristöön, ei vain oppilaiden käyttäytymisen muutoksen tavoitteluna. Ympäristön kehittäminen ei aina vaadi suuria budjetteja. Joskus mielikuvitusta, halua ja aikaa ideoinnille. Ympäristön akustiikka, ja tilojen viihtyvyys luo paremmat puitteet oppimiselle ja palautumiseen, vähentäen ei-toivottua käyttäytymistä. Nämä kaikki lisäävät henkilöstön työhyvinvointia. Koulu yhteisö on systeemi, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Jos oppilaat voi hyvin, on todennäköisempää, että henkilöstö voi paremmin.

Suorituskeskeisyyttä korostava yhteiskunta kasvattaa lasten ja perheiden paineita. Paineet lisäävät mielenterveyden ongelmia, työttömyyttä ja köyhyyttä. Koululaisten mielenterveys on puhututtanut jo pitkään. Mielenterveys on monen asian yhtälö. Koulu yhteisö voi tehdä osansa pohtimalla mikä koulun käynnissä kuormittaa ja mitä voimme asialle tehdä. Viikkoteemojen yhteenvedoissa korostuu keskusteluiden ja yhteistyön tärkeys. Se korostuu myös merkityksellisenä tekijänä pilottihankkeiden onnistumisessa. Eri toimijoiden välinen yhteistyö ja roolikeskustelut tarkentavat koulun toimintamalleja ja takaavat oppilaille oikea-aikaista tukea.

Lähteet

- Dunderfelt, T. 2016. Läsä oleva kohtaaminen. PS-kustannus. Viitattu 3.2.2024.
- Eklund, A. 2021. Osaamiskartta. Osaamisen kehittäminen työelämässä. Helsinki: Grano Oy. Viitattu 16.3.2024
- Etene-julkaisuja 41. 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. Valta-kunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 22.3.2024. <https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769>
- Friberg, P., Karlberg, M., Sundberg Lax, I. & Palmer, R. 2020. Kohti koulua: Hemmasittare-malli kouluakäymättömien tukena. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri. Mikkeli: Grano Oy. Viitattu 22.3.2024.
- Haapala, J., Lehtipuu, U. & Myllynen, S. 2021. Luottamus kysymys. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 10.2.2024.
- Harinen, P., Halme, J. 2012. Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa. Helsinki: Unigrafia Oy. Viitattu 3.3.2024. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisu+Hyva_paha_koulu.pdf
- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli: Koulu mielen-terveyden tukena. Helsinki: Tammi. Viitattu 22.2.2024.
- Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 20.2.2024.
- Järviluoma, E., Mäntylä, M., Mäntynen, H., Aro, T., Määttä, S., Paananen, M. & Vehniäinen, J. 2014. Oppilaan minäkuva ja luottamus omiin kykyihin. 1. p. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. Viitattu 20.2.2024.
- Kouluvalmentajatyön käsikirja. 2023. Sitouttava kouluyhteistyö (SKY) kehittämishanke. Viitattu 20.1.2024. <https://heyzine.com/flip-book/e9e95f9b6a.html#page/2>
- Kouluvalmentajapilotin arviointitieto. 2023. Vantaan kaupunki. Leppäkorven koulu. Viitattu 16.3.2024.
- Markkanen, E-L. & Pusa A-M. 2023. Sitouttavan kouluyhteistyön arviointi (arvioinnin loppuraportti) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 20:2023. Helsinki: Hansaprint Oy. Viitattu 10.3.2024. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Karvi_2022.pdf
- Mieli ry. 4.5.2023 Mielen terveyshoidot osana koulun arkea. Viitattu 1.3.2024 <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielen-terveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/ala-ja-ylakoulu/mielen-terveyshoidot-osana-koulun-arkea/>
- Määttä, S., Sergejeff, J., Puustjärvi, A., Virtanen, T., Pilbacka-Rönkä, T., Granroth-Nalkki, S., Ojala, T., Puusaari, A. & Palmu, I. 2020. Takaisin kouluun: Koulua kouluakäymättömille. Jyväskylä: Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri. Viitattu 19.2.2024.
- Oppilaan poissaoloihin puuttuminen. 2023. Digiopetuus. Viitattu 3.3.2024.
- Palmqvist, R. 2023. Läsäoloa ja kouluun kiinnittymistä tukeva toimintakulttuuri. Viitattu 21.2.2024.

ProKoulu materiaali. 2023. Niilo Mäki Instituutti. Viitattu 28.3.2024.

Ratner, H. & Yusuf, D. 2015. Lyhytterapiainstituutti Oy. Lasten ja nuorten ratkaisukeskeinen ohjaus ja neuvonta. Viitattu 20.1.2024.

Salo, A. 2023. Nähdyn, kuullun ja ymmärretyksen tuleminen rakentaa resilienssiä varhaisnuoruudessa. Kasvun tuki -aikakauslehti, 3(1). Viitattu 22.2.2024. <https://journal.fi/kasvun-tuki/article/view/130413/79084>

Sergejeff, J. & OKM/Vapos. 2023. Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 10.3.2024. [Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.oph.fi/sites/default/files/2023-12/yhteisella_koulutiella_kasikirja_perusopetuksen_oppilaiden_lasnaolon_tukemiseen_ja_poissaolojen_vahentamiseen_valtioneuvosto.fi)

Someturva webinaari 2023. Kristiina Laxell. Viitattu 16.3.2023.

Talentia 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 25.1.2024. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>

Toimintasuunnitelma. 2023-2024. Leppäkorven koulu. Viitattu 20.1.2024.

Uotinen, J. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto. Viitattu 12.1.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettiset-metodologiset-viitekehukset/autoetnografia/>

Virtanen, T. & Pelkonen, J. 2023. Poissa porukasta: Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin. Jyväskylän PS-kustannus. Viitattu 19.2.2024.

Yrityskylä. 2024. Viitattu 3.2.2024. <https://nuortennyt.fi/palvelu/yrityskylä-alakoulu/>

Kuvat

Kuva 1: Sidosryhmäkartta	12
Kuva 2: Hyvinvoinnin rakentuminen vuorovaikutuksessa.....	18